

MOKAUSI IR TOBULĖJU

Lietuvių kalbos užduotys
pagrindinės mokyklos VIII klasei

2 dalis

Parengė Elena Degutienė

Wydanie pierwsze

Puńsk 2018
Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
www.punskas.pl

MOKAUSI IR TOBULĖJU. Lietuvių kalbos užduotys pagrindinės mokyklos VIII klasei, 2 dalis
Ćwiczenia z języka litewskiego dla kl. VIII szkoły podstawowej, cz. 2

Opracowanie
Helena Degutis

Ilustracje
Taida Balčiūnaitė

Projekt okładki i zdjęcia
Sygit Birgiel

Redaktor
Nijola Birgiel

Redaktor techniczny
Sygit Birgiel

Korekta
Biruta Olów

Dauguma tekstų adaptuoti

Książka jest finansowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej

© Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
Puńsk 2018

ISBN 978-83-65342-71-3

Wydawnictwo „Aušra” Sp. z o.o.
ul. A. Mickiewicza 23, 16-515 Puńsk
Arkuszy drukarskich 6. Wydanie I
Skład, łamanie, druk i oprawa: Wydawnictwo „Aušra”
www.punkas.pl

Mieli mokiniai,

į Jūsų rankas atiduodame papildomų užduočių sąsiuvinio „Mokausi ir tobulėju“ antrąją dalį. Kartu su leidėjais tikime, kad su malonumu juo naudositės, siekdami tobulinti gimtosios kalbos gebėjimus.

Šiame sąsiuvinyje daugiausia kirčiavimo ir stilistikos pratimų. Sakytinei kalbai svarbu gera tartis ir taisyklingas kirčiavimas. Kalbėdami ir skaitydami viešai, privalome stengtis taisyklingai kirčiuoti ir laikytis tarties reikalavimų. Atlikdami užduotis, išmoksite praktiškai taikyti taisyklingos tarties reikalavimus ir pagrindines kirčiavimo taisykles.

Kiekvienas kalbėjimas ir rašymas turi savo stiliaus normas. Suvokti tas normas, ugdyti kalbos taisyklingumą ir stilių padės sąsiuvinyje pateiktos užduotys.

Galbūt kai kurie pratimai Jums atrodys sunkoki. Bet jeigu viskas būtų tik lengva ir paprasta, būtų neįdomu ir nuobodu. Be to, atlikę sudėtingesnę darbą pajusite didesnę pasitenkinimą. Sėkmės Jums!

Sudarytoja

I. KIRČIAVIMAS

- 1 Taisyklingai perskaitykite ištrauką. Raskite penkis žodžius, kurių visi skiemenys trumpi, ir penkis – kurių visi skiemenys ilgi. Paaiškinkite, kodėl jie tokie.

Pavasaris. Danguje suka ratus gandrai. Pilki dirvonėliai, pilki atšlaimai – pasitiesk švarkelį ir kaitinkis. Saulė, atsimušusi gatvės upeliūkščiuose ir balutėse, akinamai plieskia. Palenkę galvas, traukia grūdų vežimus arkliai, ir atšutusio ledo krisleliai iš po kanopų tykšta į akis ir veidą. Ant mokyklos kalno krykščia vaikai.

B. Radzevičius

- 2 Taisyklingai perskaitykite. Pasakykite, kuo skiriasi paryškintieji žodžiai.

1. Mano darželį puošia **gražios** gėlės. Pasiilgo karalaitis tos **gražios** mergelės ir išjojo jos ieškoti. 2. – **Matai**, prieš miegą susitvarkyk savo daiktus, – liepė mama. Ar **matai** štai ten Grigo Ratų žvaigždyną? 3. Mano tėvynė – **Lietuva**. Tavo vardą, **Lietuva**, visada tariau su pagarba. 4. Mano kuprinėje dažnai trūksta **tvarkos**. Šią savaitę budėtojai labai gerai klasėje **tvarkos**.

- 3 Linksniuojamųjų kalbos dalių žodžius suskirstykite skiemenimis, pažymėkite kirčiuotą skiemenį.

Jurgis būdamas maždaug Sigito amžiaus manė, kad akmenys gali išdygti ir augti kaip grybai. Tinkamoj arba visai netinkamoj vietoj. Ir kad juos po truputį graužia didelės ir mažos skruzdės. Tuo metu į Mosėdį buvo atsikėlęs jaunas daktaras Vaclovas Intas, mylintis akmenis kaip Jurgio močiutė – jurginus ir bijūnus. Intas mėgino išgydyti Jurgelio mamą, bet matydamas, kad jam tai nepavyks, patarė jai gultis į Skuodo ar net į Klaipėdos ligoninę. – Mama, kas tau yra? – klausinėjo sūnus, prie skruosto glausdamas jos ranką. – Man – akmenys, vaikeli. Mano kepenys, inkstai priaugę akmenų. – Ar jie jau dideli? Kaip kumštis ar kaip pupos? – Tikriausiai yra visokių. Kuo didesnis, tuo labiau skauda. – O ką tu darysi, kad jie nebeaugtų? Jeigu tau juos išpjaus, parvežk bent vieną parodyti. Dabar jau mama priglaudė Jurgelio ranką prie degančio skruosto, ir jis pajuto, kaip per ją ritasi ašaros.

Pagal K. Sają

- 4 Atskirai surašykite žodžius, kirčiuojamus a) galūnėje, b) priesagoje, c) šaknyje ir d) priešdėlyje. Pabraukite kirčiuotus skiemenis ir taisyklingai perskaitykite šiuos žodžius.

peršokęs, prikaišė, slankioti, vadovėlius, mergaičių, giminė, vargas, skustuvas, gudruolis, antspaudas, apysaka, kepsnys, rusenti, skirtumas, skrajūnas, rauti, dorai

a) galūnėje:

.....

b) priesagoje:

.....

c) šaknyje:

d) priešdėlyje:

- 5 Atskirai išrašykite žodžius, kirčiuojamus a) paskutiniame ir b) priešpaskutiniame skiemenyje. Pabraukite kirčiuotą skiemenį ir taisyklingai perskaitykite išrašytuosius žodžius.

Jeigu jūs manote, kad esate matę gražiausią gaidį, tai labai apsirinkate. Gražiausią pasaulio gaidį augino teta Marcelė, gyvenusi prie Šušvės girių.

Ir koks tai gaidys buvo! Raudona skiauterė virto ant akių, žandus puošė balti auskarai, o plunksnos žėrėte žėrėjo – geltonos, žalios, mėlynos, rudos ir dar kitokios.

Gaidžio balso nė žodžiu neapsakysi. Kai jis, pasilėkėjęs ant tvoros, pragysdavo, – skersai ir išilgai nuskambėdavo per visą kaimą. Net gandras pasistiebdavo ant kraigo ir klausydavosi.

A. Vaičiulaitis

a) paskutiniame:

b) priešpaskutiniame:

- 6 Trumpuosius kirčiuotus skiemenis pabraukite vienu brūkšneliu, ilguosius – dviem. Raiškiai perskaitykite.

Tupiu prie būdos, žvelgiu į beržą prie vartų ir laukiu, kol patekės Mėnulis. Aplink būdą mažomis kojytėmis bėgioja pelės. Jos cypauja, pešasi, bet aš tik kaukšteliu dantimis, suurzgiu ir žiūriu į beržą toliau. Pro jo šakas netrukus išsisirįs Mėnulis. Jo balta šviesa nutvieks būdą ir pažadins per dieną miegojusią Sidabro strėlę. Bet Mėnulio vis nesimato. Jį laiko sterblėje juodas debesis. Aš pakreipiu ausį. Įsistebeiliju į debesį. Jo pakraštėliai jau rausta. Pagaliau debesis tarsi didelė juoda višta padeda auksinį kiaušinį ir pamažu rita jį aukštyn. Jau kyšo kiaušinio galelis. Jau iki pusės išsirito... Iš to rausvo kiaušinio ant žemės netrukus pasilies balta kaip pienas šviesa...

E. Liegutė

- 7 Raskite ir pabraukite trumpuosius kirčiuotus skiemenis. Kokį kirčio ženklą reikia rašyti?

1. Ir auksinis plaktukas ne visas duris pralaužia, ne visas sienas pramuša. 2. Ir bitutė maža save skriausti neduoda. 3. Gaili rasa akis ėda. 4. Skubėdamas nekepk, nes viskas sudegs. 5. Su dėka neatliksi, su pyragu neužkiši. 6. Sukasi kaip apatinė girna. 7. Tupi kaip višta ant kiaušinių. 8. Vėlai susiprasi – nieko neberasi. 9. Viena apie ratus – kita apie batus. 10. Meilė už ugnį karštesnė, už pūką minkštesnė ir už plieną kietesnė.

- 8 Išrašykite ir sukirčiuokite žodžius, kurių kirčiuotas skiemuo yra trumpas.

akimirka, suktuvas, ąžuolynas, perkūnija, skaitiklis, skaitykla, nurimo, aukščiausias, atsargesnis, pirmasis, degdama, neštume, mano, veždavo, radome, betonas, aš, tu, jis, ji, mes, jūs, jie, jos,

pasekė, vienodas, devyni, stadionas, peštynės, vietovardis, šviesesnė, lietus, žvaigždė, mėnulis

.....

.....

.....

.....

- 9 Išrašykite ir sukirčiuokite žodžius, kurių kirčiuotas skiemuo yra trumpas (tekste tokių žodžių yra 18).

M i n d a u g a s

Dar mano tėvas

Sakydavo, jog dieną reikia baigti

Geru, naudingu darbu. Geras darbas

Per naktį augs į gerą naują dieną.

Liepk, Vismantai, rytoj atidaryti

Didžiuosius mūsų sandėlius. Atpilk

Žmonėms po puskartę rugių. Kitiems,

Kurių gausesnės šeimos, – dar pridėki

Ir nuo savęs. Sakyk, kad Lietuva

Jiems duoną duoda. Ir kad kunigaikštis

Norėtų dar pridėti, bet jam neleidžia

Visokie smulkūs kunigai bei rikiai.

V i s m a n t a s

Bus padaryta, Mindaugai.

M i n d a u g a s

Kaip žema

Už duonos kąsnį pirkti prielankumą!
 Bet kad toksai žmogus ir toks pasaulis.
 Gal bent per duoną Lietuvą pajus,
 Pažins jos skonį ir pradės ilgėtis...

Just. Marcinkevičius

.....

.....

.....

.....

- 10** Parašykite po 2–3 tokio pat kirčiavimo tipo žodžius ir juos sukirčiuokite.

kàsti – *làkti, plàkti, ràsti, àkti*

nèšti –

gerèsnis –

mèsdavo –

àtneša –

architektūrà –

pirmàsis –

trobojè –

- 11** Sukirčiuokite ir taisyklingai perskaitykite žodžių junginius.

juoda lenta

visa mokykla

tavo striukė

įdomi knyga

ilgesnė diena

trečioje eilėje

nauja kirpykla

nešdavo gėles

atnešė batus

įžymus pedagogas

skindamas žibutę

pilkasis kiškis

- 12 Sukirčiuokite ir taisyklingai perskaitykite patarles. Jei nežinote, kaip kirčiuoti, pasitikrinkite žinyne ar žodyne.

1. Miegu sotus nebūsi.
2. Skola – ne žaizda, neužgis.
3. Svetima našta visuomet sunki.
4. Ir bitutė savo namelius gina.
5. Kas pirmesnis, tas gudresnis.
6. Kokia galva, tokia ir kepurė.
7. Kiekviena diena turi savo vakarą.
8. Sava duona gardesnė už svetimus pyragus.

- 13 Sukirčiuokite paryškintuosius žodžius. Raiškiai perskaitykite tekstą.

Aš taip ir nežinau, teisybę ar neteisybę žmonės kalbėjo, kad, jeigu nori **viską** sužinoti, tereikia **surasti** paparčio žiedą. Paparčiai **yra** trijų rūšių. Tie, kuriuos jūs gerai pažįstate, nežydi – jų žiedų niekas nemato. O tas trečiasis papartis, kurį mažai **kas težino**, žydi švento Jono naktį, per patį vidurnaktį. Aš gerai žinojau, kur auga tas tikrasis papartis (o **jis** auga **toli gražu** ne visur). Vieną kartą mes, **du pusbroliai**, turėjom po penkiolika metų, **susitarėm** eiti ir saugoti papartį. Kai **tik** pražydės, nuskinsim žiedą ir **viską** sužinosim. Sakoma, kad **visus** žiedus velniai **susirenka**, o žmonės **ištveria** tik tie, kurie velnių **nebijo**. Bet mes **abu** jų labai bijojom. Ką mums daryti?

Pasiėmėm žvakę, **degtukų**, pasiklojom patalus vienas vienoj paparčio pusėj, **kitas** – kitoj. Papartis **liko** vidury. **Gulim** ir nuo paparčio akių nenuleidžiam. Atėjo dvylikta **valanda** nakties – papartis nežydi, **pirma valanda** – nežydi. **Netrukus** ir **antra** – vis tiek nežydi. **Pasibaigė** mūsų žvakė, ėmė krėsti šaltis, **baugu**. Žiūrim,

jau švinta, – kiekgi tos Joninių nakties! Taip ir parėjom **abudu** nieko nepešę ir praradę viltį **viską** sužinoti.

Pagal P. Zalanską

- 14 Pauliaus Širvio eilėraštyje „Ugnelė” pabraukite ilguosius kirčiuotus skiemenis.

Pro klevus mėnesiena žibėjo,
Skilo šukė balta pilnaties.
Tau gegužis visai nerūpėjo,
Ir skubėjai langelių užtiest.

Su manim tu norėjai pabūti
Be mėnulio, klevų ir gėlių,
Tik svirplys, įsitaisęs kamputy,
Čirpė savo mažu smuikeliu.

Meilė pasakų pasaka skleidės
Niekada neregėtais vaizdais.
Kad ilgai ji žydėtų, apsvaigęs
Nenuskyniau aš jos su žiedais.

- 15 Taisyklingai perskaitykite žodžių poras ir paaiškinkite, ką tie žodžiai reiškia.

neráuk – neraũk	máuk – maũk
lénkė – leñkė	káunas – Kaũnas
káukė – kaũkė	káltas – kaĩtas
áuk – aũk	mérkti – meĩkti

- 16 Pažymėkite pabrauktųjų kirčiuotų skiemenų priegaidę, jei žinoma, kad yra tvirtapradė.

beržas, daigas, elniaš, gaudyti, juodas, kelnės, langas, liepa, va-
žiuoja, nuopelnas, pasaulis, rankovė, sajūdis, semti, šuolis, tėvas,
ūkis, uoga, urvas, vilna

- 17 Pažymėkite pabrauktųjų kirčiuotų skiemenų priegaidę, jei žinoma, kad yra tvirtagalė.

akiniai, dangtis, garažas, gelsvas, grėblys, intakas, juokas, kaklas,
keistas, liepti, liemuo, liniuotė, maistas, muziejus, iš namų, nau-
jas, slenkstis, šuo, tautietis, vartai

- 18 Sukirčiuokite žodžius, jei žinoma, kad jų priegaidė yra tvirtapradė.

bernas, briedis, dainuoti, dėkoti, dygti, stumdyti, dviese, geltonas, himnas, jūra, kaina, karštas, laisvė, tinkas, laipsnis, mergaitė, puokštė, savaitė, trinkelėti, ilgas, tėviškė, trauma, valtis

- 19 Sukirčiuokite žodžius, jei žinoma, kad jų priegaidė yra tvirtagalė.

balsas, bėglys, centas, dailininkas, darbininkas, delegatas, dokumentas, eina, greitis, kamštis, raštas, laisvas, maišas, raitelis, takas, tirpsta, varveklis, vėliava, žemaitis

- 20 Tvirtagališkai sukirčiuokite paryškintuosius žodžius. Raiškiai perskaitykite.

Nežiūrėk, nežibėk

Nežiūrėk, nežibėk

Taip liūdnei į akis.

Ką **darau negerai** –

Pats **žinau**. Nesakyk.

Tik **pilniau** ir **svaigiau**

Mano **taurę** pripilk

Ir **stipriau**, ir **karščiau**

Tu mane apkabink.

Bet ne tu, o kita

Tavo **rankomis** glaus,

Ir liūdna valanda

Iškeliaus iškeliaus.

Iškeliaus ir negriš

Ir sekundė šita –

Kaip ir aš, **kaip** ir tu –

Niekada, niekada.

Tai **stipriau** ir **karščiau**

Tu mane apkabink

Ir **pilniau**, ir **svaigiau**

Mano **taurę** pripilk.

P. Širvys

- 21 Sukirčiuokite žodžius, kurių skiemens pagrindas yra ilgieji balsiai *a, e*.

vasara, pajutęs, kaulėtas, valtelę, pamatydamas, atsakymas, mes (įvardis), mažametis, linkėdamas, įtampa, grupelė, adata, aguona, pasaka, užgesęs, plačiąją, veža, ledas, autoritetas, lašas, birželis, vesiu, adata, žvengia

- 22 Paryškintuosius žodžius įrašykite į tinkamą lentelės skiltį ir sukirčiuokite.

Orai pasikeitė **greičiau**, negu spėjo pilnatis pereiti į delčią, kaip ir **buvo nusakęs** šlubasis Doveikos piemuo. Jo **kaulus** sukino saugėla, tai šnekėjo geriau už visus kalendorius. **Unkštė** jis botagais nučaižyto šunies **balsu**, **kaleno** dantim ir labai nenoriai **traukėsi** nuo **laužo**. Dieną prieš tai jau **pagavo sprangiai** rykauti kėkštas, pašiausęs plunksnas ir žmogų **prisileisdamas** pernelyg arti. Melėta **galando geležinį snapą** į **sausą** epušės **šaką**, voverė piktai švirkštė, žerdama į **akis** skujų **žvynus**, o zuikiai **skuto** iš tankumynų į palaukes.

Dangaus **skvernas**, užklojęs balkšvą, negyvą tyrelio lygumą, staiga tamsiai drumstai pamėlo, jog atrodė **vakaras** būtų ir suotėmis smelktusi iš visų pusių gilyn į pačią **miško širdį**.

M. Katiliškis

Kirčiuotas skiemuo trumpas, nes jo pagrindą sudaro trumpasis balsis	Kirčiuotas skiemuo ilgas, nes jo pagrindą sudaro ilgasis balsis <i>a</i> arba <i>e</i>	Kirčiuotas skiemuo ilgas, nes jo pagrindą sudaro dvigarsis, jo priegaidė tvirtapradė	Kirčiuotas skiemuo ilgas, nes jo pagrindą sudaro dvigarsis, jo priegaidė tvirtagalė

- 23 Pateiktųjų žodžių paskutinis skiemuo yra kirčiuotas. Nuspręskite, kurių žodžių tas skiemuo yra tvirtapradis. Išrašykite tuos žodžius ir pažymėkite jų priegaidę.

miškams, beveik, gėlių, gėlėms, brangiam, poryt, srauniame, visiems, daiktams, paslaptis, vienam, šviesioms, dantimis, ežerai, ežerams, ežerų, rytoj, vonioje, šakoms, suoluose, brėžiniams, nors

.....

.....

.....

.....

.....

- 24 Raiškiai perskaitykite eilėraštį. Sukirčiuokite žodžius, kurių paskutinis skiemuo yra kirčiuotas.

Tušti paliktieji namai
 Jau padangių pačiam pakrašty,
 Nyksta melsvoj tolumoj
 Tėviškės medžiai aukšti.

Ar man grįžtant rodysit kelią?
 Ar viršūnės žvaigždžių atsirems?
 Ar nors vieną žalią šakelę
 Rasiu prie šalto akmens?..

Tušti paliktieji namai
 Dingo dangaus pakrašty,
 Dingo melsvoj tolumoj
 Tėviškės medžiai aukšti.

K. Bradūnas

25 Perskaitykite posakius. Nurodykite, kaip kirčiuojamas paryškintųjų žodžių galas.

1. **Gera pradžia** – pusė darbo. 2. **Iš tų šiaudų nebus grūdų.**
3. **Sena** meilė nerūdija. 4. **Ką darai**, daryk **gerai**. 5. Kas **kam**, bet **alkanam** duona rūpi. 6. Atrodo **kaip šuo be uodegos**. 7. Panašūs kaip **du vandens lašai**. 8. Nemesk kelio **dėl** takelio. 9. **Kol** saulė patekės, **rasa** ir **akis** išės. 10. **Visiems žmonėms** geras nebūsi.

Trumpas (`)	Tvirtapradis (´)	Tvirtagalis (~)
<i>Gerà</i>		

26 Raiškiai perskaitykite ir sukirčiuokite paryškintuosius žodžius.

Tù tokià brangi,
Žemė mūs **gimta!**
Tau mintis šviesi,
Tau širdy vieta.

Tu tokia maža
Ir tokia didi,
Nemuno **vaga**
Lietuvos širdy.

Žemėj **Lietuvos**
Ažuolai žaliuos,
Ažuolai žaliuos
Žemėj **Lietuvos**.

Ar diena dienos*,
Ar naktelė **tems**.
Duok mums **šilumos**,
Duonos ir **vandens**.

* Dienoti – aušti.

27 Raiškiai perskaitykite ir sukirčiuokite paryškintuosius žodžius.

Tai **buvo** nedidelė **balta** katytė. Jos **menkas** suliesėjęs **kūnelis** visas drebėjo nuo **šalčio** ir **baimės**; jos **plaukai** nuo **lietaus** sušlapę ir **purvais** apskretę **visi** kabėjo **sustirę** ir **pasišiaušę**. **Ra-**
dau aš ją **lauke**, **patvory**, pritūpusią ir susirietusią, **nelaimingą**.
Mane pamačiusi ji taip **gailestingu balsu** sumiaukė ir pažiūrėjo
akimis, **kuriose** švietė ir **baimė**, ir **viltis**. Ji buvo dar visai **jau-**
nutė, bet tokia sudžiūvusi. Gal ją atėmė nuo jos motinos žmonės,
gal jie pirma norėjo įdėti ją **maišiukan** ir **nunešę** į upę įmesti

vandenin, bet **paskui atnešė** laukan, **pametė** patvorin, kad ji neberastų **namų** ir nudvėstų badu: pas žmones jau **nebebuvo jai** vietos. **Gal** jau nebe **pirmą** dieną ji čia **išalkusi** ir **sušalusi tupi**. Bet kas man **darbo**, juk **ji** niekam **neberekalinga**.

J. Biliūnas

- 28** Prisiminkite priešpaskutinio skiemens taisyklę. Pažymėkite, kurių žodžių galininkas kirčiuojamas gale. Jei abejojate, pasiremkitė kirčiavimo žinynu arba žodynu.

daiktus, būdus, kalbas, klausimus, arklius, verksmus, tikslus, mergaites, dalykus, traukinius, gaisrus, autobusus, tomus, skalbinius, mokyklas, Kalėdas, Velykas, vorus, herojus, šaulius

- 29** Parašykite reikiamas formas ir, remdamiesi priešpaskutinio skiemens taisykle, sukirčiuokite.

A

Vns. V.	Vns. Įn.	Vns. Vt.	Dgs. G.
nāmas	<i>namù</i>	<i>namè</i>	<i>namùs</i>
stālas			
laūkas			
laīvas			
būtas			
kīnas			
daŗžas			
sōdas			
lāpas			

B

Vns. G.	Vns. V.	Vns. Įn.	Dgs. G.
gẽrą	<i>gerà</i>	<i>(su) gerà</i>	<i>geràs</i>
tẽtą			
raĩną			
rãšą			
tiẽšą			
Aldõną			
dùkrą			
daĩną			
knýgą			

- 30** Remdamiesi priešpaskutinio skiemens taisykle, sukirčiuokite daiktavardžius.

kalba telefonu, pavaišino šokoladu, grįšiu autobusu, sėdžiu kabinete, vienu centimetru mažiau, atėjo su nepažįstamu jaunuoliu, patrauk savo pirštus, norėčiau mokytis universitete

- 31** „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne” (<http://lkiis.lki.lt/dabartinis>) raskite pateiktų žodžių kirčiuotę ir pažymėkite.

uogiẽnė (...), kẽpalas (...), mókslas (...), stebùklas (...), skrybėlẽ (...), bústas (...), kovà (...), pamokà (...), taupỹklẽ (...), grėblỹs (...), žmogùs (...), mẽdis (...), ángelas (...), vaĩrdas (...), blỹnas (...), lẽdas (...)

- 32** Nustatykite šių žodžių kirčiuotę.

lāpēms – lapēs (...), stotēlēms – stotelēs (...), giesmēms – gíesmes (...), pavardēms – pāvardes (...), katēms – katēs (...), gydīkloms – gydyklās (...), burnóms – būrnas (...), parodóms – pārodas (...), ligóms – ligās (...), gražióms – gražiās (...), žiūrōvams – žiūrovūs (...), laiškáms – láiškus (...), pulkáms – pulkūs (...), lentýnoms – lentýnas (...), svajōnēms – svajonēs (...), žiedáms – žiedus (...), káimams – káimus (...), kamuoliáms – kãmuolius (...), žaibáms – žaibūs (...), rañkoms – rankàs (...), bókštams – bókštus (...)

- 33** Remdamiesi nurodyta kirčiuote, pažymėkite kirčiuotą skiemenį ir tinkamą kirčio ženklą.

bulves (1), žingsniu (2), žirgu (3), ginklus (2), kumpiu (2), bokšte (1), tvoras (4), žmonas (3), sode (2), tėčiu (2), kėdes (4), su mėsa (4), žvėris (3), vėžiu (3), paukščių (2), svajonė (2), moterims (1), žaidėjams (1), širdies (3), motina (1)

- 34** Sukirčiuokite paryškintuosius žodžius. Atkreipkite dėmesį į šalia kai kurių žodžių nurodytą kirčiuotę.

Vieno (3) daržo pakraštyje augo trys kaimynai (1): pomidoras Drovusis, **svogūnas (2)** **Geraširdis (2)** ir saulėgrąža Išdidžioji. Pomidoras su **svogūnu (2)** sugyveno kaip tikri **broliai (1)**, kiekvieną maisto **kąsnelį, kiekvieną (3)** vandens **lašelį** dalydavosi pusiau, o saulėgrąža žiūrėjo į juos iš **aukšto** ir dėjos nenorinti turėti nieko **bendro** su tokiais **skurdžiais**. Atėjus vasarai, iš pomidoro ir svogūno **išaugo** du **dailūs jaunikaičiai**, o saulėgrąža **puikiausiai išsipuošė**, užsidėjo ant galvos **geltoną (1)** gėlių vainiką ir pasiskelbė visiems greitai ištekėsianti.

J. Avyžius

- 35 Sukirčiuokite tikrinius daiktavardžius. Šalia parašykite ir sukirčiuokite šių žodžių galininką ir vietininką.

Punskas

Seinai

Vidugiriai

Vilnius

Alytus

Kaunas

Varšuva

Lietuva

Lenkija

Čikaga

Airija

- 36 Priesaginiai daiktavardžiai *vedėjas, vienybė, eglėnas, bendrovė, mergaitė* yra 1 kirčiuotės, *suolėlis, qžuolėlis, valstiėtis, valgyklà, rodỹklė, jungiklis, atradimas, vaikỹstė, vadõvas, drqsuõlis* – 2, *elgesỹs, brėžinỹs, sausumà* – 3 kirčiuotės. Parašykite dar po 2–3 žodžius, turinčius tokią pat kirčiuotą priesagą, ir sukirčiuokite.

-ėjas: *šokėjas, patarėjas, vertėjas*

-ýbė:

-ýnas:

-óvė:

-áitė:

-ėlis:

-ẽlis:

-iėtis:

- yklà:
- ỹklè:
- ìklis:
- ìmas:
- ỹstè:
- õvas:
- uõlis:
- esỹs:
- inỹs:
- umà:

37 Perskaitykite tekstą ir sukirčiuokite paryškintuosius žodžius, kai žinoma jų kirčiuotę.

Dúona (1) yra **vienas** (3) iš seniausių **žmonių** (3) **valgių** (2), pradėtų vartoti **augalinio** (2) **maisto** (4) **rinkimo** (2) **laikais** (4), kai **žmonės** (3) dar nemokėjo dirbti **žemės** (2). Reikia manyti, kad duona plačiau paplito atsiradus **žemdirbystei** (2), **neolite** (2), kada didesnėje **Europos** (2) **dalyje** (4), kartu ir **Lietuvos** (3) **teritorijoje** (1), jau buvo auginami **kviečiai** (4), **miežiai** (2), **soros** (1), gal ir **rugiai** (4). Galimas **dalykas** (2), kad iš šių **javų** (4) **miltų** (1) buvo gaminama nerauginta **storų** (3) **apvalių** (4) **blynų** (2) **pavidalo** (1) duona.

Rugys (4) turi **bendrą** (4) **šaknį** (4) daugelyje **indoeuropiečių** (2) **kalbų** (4). Tai rodo, kad juos augino jau tais laikais, kai indoeuropiečių **gentys** (4) dar nebuvo susiskirsčiusios į **etnines** (1) **grupes** (2).

Pagal P. Dundulienę

38 Raiškiai perskaitykite eilėraščių. Naudodamiesi žodynėliu, sukirčiuokite.

Tai gražiai mane augino
Laukas, pieva, kelias, upė,
Tai gražiai už rankos vedė
Vasaros diena ilga.

Tai gražiai lingavo girios,
Uogų ir gegučių pilnos,
Tai gražiai saulutė leidos,
Atilsėlį nešdama.

Tai gražiai skambėjo žodžiai:
Laukas, pieva, kelias, upė.
Tai gražiai iš jų išaugo
Vienas žodis: Lietuva.

Just. Marcinkevičius

39 Išrašykite ir sukirčiuokite tarptautinius žodžius.

1. Kai kurie vaistai yra svarbiausia alergijos priežastis.
2. Ši paroda mielai lankoma teatro publikos.
3. Žemės ūkio specialistų grupė išvyko į Italiją.
4. Naujus darbuotojus supažindino su statybos darbų technologija.
5. Gydytojas vaikui išrašė net tris receptus.
6. Reikėjo pagaliau išspręsti šią problemą.
7. Jam patinka važinėti motoroleriu.
8. Furgonas važiavo siauru miško keliu.
9. Sekmadienį visi mokiniai dalyvaus ekskursijoje į Nidą.
10. Inspektorius sustabdė bėgantį berniuką.

- 40 Perskaitykite tekstą, nurodykite paryškintųjų žodžių kirčiuotę.

Pirmasis lietuvių kalbos **žodynas** išleistas **Vilniuje** 1629 metais. Tai trijų kalbų žodynas. Konstantinas Sirvydas **žodžius** jame pateikia lenkiškai, lotyniškai, lietuviškai.

Žodynas skirtas Vilniaus jėzuitų akademijos **studentams**. **Auto-rius**, labai geras lietuvių kalbos **žinovas**, vienas žymiausių mūsų rašties pradininkų, tiek savo žodynu, tiek kitu garsiu **veikalu** „Punktai sakymų“ padėjo išsaugoti lietuvių kalbos **turtus**.

Sirvydui nepatiko net vadinamieji tarptautiniai žodžiai. Štai „filosofiją“ jis siūlė keisti „protameile“, „pedagogiką“ – „vaikavedžiu“, „teatrą“ – „stebukline“.

Lietuvių kalbininkai išleis dar ne vieną Konstantino Sirvydo žodyno naują **leidimą**. Tai pats gražiausias lietuvių pirmojo leksikografo **pagerbimas**.

Pagal A. Sabaliauską

- 41 Sukirčiuokite paryškintuosius žodžius. Jei abejojate, pasiremkitė kirčiavimo žinynu arba žodynu.

Tradicinėse lietuvių **vestuvėse** gausu įvairias funkcijas atliekančių ritualo dalyvių. Vieni jų buvo aktyvūs veikėjai, kiti **sudarė** tarsi **apeigų** foną, vienaip ar kitaip jose reikšdamiesi. Jaunieji, būdami **vestuvinio** vyksmo ašis, pačiame vyksme **mažai** dalyvavo – už juos **veikė** jų atstovai, jaunikio ar nuotakos **pulkų nariai**. Jaunikio pulką, dar vadinamą svotija, sudarydavo **svočia**, **pirš-**

lys, 8–12 nevedusių **draugų**, vadinamų pajauniais, pabroliais, vedliais. Pirmasis jų rytų aukštaičių buvo vadinamas didžiuoju svotu, žemaičių – vainiksegiu, **kitur** – vyriausioju pabroliu.

Nuotakos pulką **sudarydavo** 1–3 svočios, bent 2 broliai, neribojamas skaičius **pamergių**. Pirmoji (dažniausiai **tai** nuotakos **sesuo**) buvo vadinama vyriausiąja pamerge, vainiksege.

Lietuvių vestuvėse buvo ir keletas **kitų** savas funkcijas atliekančių **veikėjų**. Tai **muzikantai**, kraitvežiai, maršalka ir kiti. Vestuvėse gana aktyvūs būdavo ir **stalus** apsėdę kviestieji **svečiai** – ir giminės, ir **kaimynai**. Jie jaunuosius **apdovanodavo**, **apdainuodavo** pulko narius, šoko, ėjo ratelius, buvo **visų** apeigų liudytojai.

A. Vyšniauskaitė

II. STILISTIKA

- 1 Atidžiai perskaitykite ištrauką ir atlikite nurodytas užduotis.

Birutė

Viduramžių šaltiniai tik trumpai teužsimena apie Kęstučio žmoną ir Vytauto motiną, jos net vardu nepavadina. Romantišką istoriją apie gražiąją vaidilutę, Kęstučio parsivežtą iš Palangos į Trakus, atpasakoja Lietuvos metraščiai, sudaryti XVI a. pradžioje. Jie nurodo jau ir Birutės vardą. Kiek galima jais tikėti?

Trumpojoje Lietuvos metraščių redakcijoje, atsiradusioje XV a. viduryje, Birutės legendos dar nėra. Birutės legenda nekinta viduriniojoje ir plačiojoje Lietuvos metraščių redakcijoje. Pastaroji parašyta XVI a. antrojo dešimtmečio pabaigoje ar trečiajame dešimtmetyje, bet jos Krasinskių nuoraše Birutės legendos nėra. Plačiosios autorių globojo kancleris Albertas Goštautas. Pastarojo iniciatyva į viduriniąją ir plačiąją redakcijas buvo įtraukta legenda apie Vilniaus įkūrimą (Gedimino sapną), kurios taip pat nėra Krasinskių nuoraše. Taigi labai tikėtina, kad tuo pačiu metu metraščiuose atsirado ir pasakojimas apie Birutę.

Kurie ne kurie faktai rodo, kad Birutės legenda buvo jau anksčiau egzistavęs ir perteikiantis istorinę tradiciją pasakojimas. Metraščiuose Palanga nurodoma kaip Birutės gimtinė ar bent gyvenamoji vieta prieš jai ištekant. Motiejus Strijkovskis 1582 m. išleistoje „Kronikoje“ rašo, kad tuo metu Birutės kalnas Palangoje

buvo laikomas kaip kapavietė, o tarp vietinių žmonių buvo paplitęs jos kultas. Taigi Birutės vardas Palangos ir pajūrio gyventojų atmintyje buvo dar gyvas. Visa tai patvirtina Lietuvos metraščių pasakojimą.

Pasak Birutės legendos juose, Vytautas gimė senuosiuose Trakuose ir gimtinėje įkurdino benediktinų vienuolius. Vytautas pastariesiems perleido Senujų Trakų pilį. Šis sutapimas leidžia manyti, kad žinia apie Vytauto gimimo vietą yra ne kas kita, kaip Senujų Trakų benediktinų išsaugota fundatoriaus biografijos detalė.

E. Gudavičius

I. Pratęskite teiginius.

Šios ištraukos kalba yra

.....

Mintys dėstomos

.....

Sakiniai pagal sakymo tikslą yra

.....

Šioje ištraukoje pateikiama

.....

1. Kuriam funkciniam kalbos stiliui priskirtute šią ištrauką?

.....

.....

.....

.....

2. Kaip rašytų apie kunigaikštienę Birutę prozininkas? Pateikite bent tris savo teiginius.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Kuriam funkciniam kalbos stiliui priskirtute:

- a. idilę
- b. spurgų receptą
- c. radijo programą
- d. įstatymų rinkinį

III. Su kuriais funkciniais stiliais susiduriate mokykloje? Išvardykite juos.

.....

.....

IV. Ar būtina mokyklos valytojai mokėti taisyklingai parašyti prašymą? Atsakymą pagrįskite.

.....

.....

.....

.....

.....

- 2 Perskaitykite ištrauką ir atlikite užduotį.

Vytautui šlovė!

Tu, Vytaute, didis valdove tėvynės!

Tu aidas dienų milžinų!

Tu, Lietuvai garsų vainiką nupynęs,

Būk pranašu saulės dienų!

Tarp amžių prašnek!

Mums krūtinę uždek

Darbais milžinų – pranokėjų!

Aprinkę vadovą,

Teeina į kovą

Auklėtiniai tavo idėjų!

Iš Maironio tragedijos „Didysis Vytautas – karalius”

Kuriam funkciniam kalbos stiliui priklausytų ši ištrauka? Nurodykite tris požymius.

.....

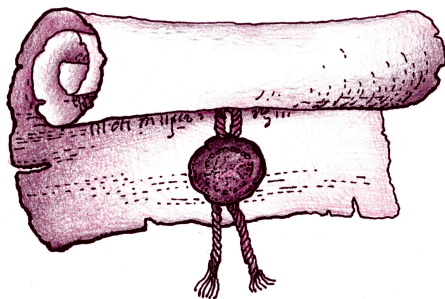
.....

.....

- 3 Perskaitykite ištrauką ir atlikite nurodytas užduotis.

Vytautas – visos Lietuvos valdovas. Astravos sutartis (1392 m.)

Atsimetęs nuo ordino, Vytautas susitaikė su Jogaila Astravos dvare, palei Lydą. Čia buvo sudaryta sutartis, kuria Jogaila grąžino Vytautui visas jo tėvo žemes, paliko jam po pirmojo grįžimo iš ordino duotąjį Luc-

ką ir pavedė valdyti Vilnių. Vytautas už tai pasižadėjo visada pripažinti Jogailos vyriausiąją valdžią ir visada jį palaikyti. Sutartis buvo patvirtinta abiejų pusių dokumentais. Be Jogailos ir Vytauto, tą susitarimą atskirais dokumentais dar patvirtino ir jų žmonos – Jadvyga ir Ona.

Tuo būdu Vytautas gavo daugiau, negu iš pradžių buvo tikėjęsis. 1382 m. pabėgdamas į ordiną, jis buvo viską praradęs. Grįžęs 1384 m. į Lietuvą, jis gavo dalį tėvo palikimo, tik be jo centro – Trakų. Todėl jis pradėjo naują kovą. Dabar jis reikalavo ne tik tėvo palikimo, bet svajojo ir apie visą Lietuvą. Pagaliau jis tą pasiekė 1392 m. Astravos sutartimi. Tiesa, jis atgavo tiktai Trakus ir visas prieš pabėgant į ordiną valdytas žemes, o Vilnius ir toliau buvo laikomas Jogailos sritimi (Vytautas gavo jį valdyti tik kaip Jogailos vietininkas). Bet būdamas Vilniaus srities valdovas, tuo pat jis pasidarė ir visos Lietuvos valdovu. Jis nesitenkino vietininko vaidmeniu, bet suėmė į savo rankas visą valdžią, ir labai greit net patsai Jogaila nieko nebegalėjo veikti Lietuvoje be Vytauto. Taip tad iš Jogailos vietininko pasidaręs valdovu, Vytautas sukūrė didingą Lietuvos istorijos epochą.

I. Įvertinkite teksto stilių šiais požiūriais.

a. Kokie sakiniai pagal sakymo tikslą sudaro šią ištrauką?

.....

b. Kaip vartojami žodžiai šioje ištraukoje?

.....

c. Kaip dėstomos mintys?

.....

.....

II. Kuriam funkciniam stiliui priklauso šis tekstas?

.....

.....

III. Palyginkite tekstus „Vytautui šlovė!“ ir „Vytautas – visos Lietuvos valdovas“. Raskite, kas jiems bendra ir kuo jie skiriasi (trys skirtumai).

Bendra

.....

Skiriasi

.....

IV. Kuriam funkciniam stiliui priskirtute:

a. prašymą

- b. skelbimo tekstą
- c. televizijos programą
- d. elegiją

4 Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Rašytoja Kristina Sabaliauskaitė moksleivius kviečia dalyvauti rašinio konkurse

Jau ketvirtus metus iš eilės rašytoja Kristina Sabaliauskaitė kartu su leidykla „Baltos lankos“ kviečia 8–12 klasių ir jas atitinkančių gimnazijos klasių moksleivius išbandyti jėgas trumpųjų rašinių konkurse, kasmet sulaukiančiame vis didesnio susidomėjimo.

Šį kartą tema – „**Mano demonai**“. Nebe pirmus metus skaitydami moksleivių atsiųstus rašinius, daugelyje jų – net ir rašytų temomis „Mano Odiseja“ ar „Poezija mano gyvenime“ – pastebėjome daugelio moksleivių minimą, tačiau neišplėtotą frazę „mano vidiniai demonai“. Tad šiemet kviečiame griebti šį neatsiejamą žmogiškosios brandos palydovą – vidinį demoną – už ragų ir jį aprašyti trumpajame rašinyje. Jūsų vidiniai demonai – kas tai? Juk vertingiausia literatūra užčiuopia ir įvardija tai, kas, regis, ne visuomet pavaldus žodžiams. Lauksime jūsų tekstų šia tema.

Orientacinė rašinio apimtis – 1000 žodžių. Rašinių leidykla laukia iki spalio 14 dienos el. paštu leidykla@baltoslankos.lt. Laiške būtina nurodyti mokinio ir jo mokytojo vardą, pavardę, mokyklą, klasę ir kontaktinį telefoną. Rašinius vertins rašytoja Kristina Sabaliauskaitė kartu su leidyklos „Baltos lankos“ atstovais. Nugalėtojai bus paskelbti lapkričio 9 d.

I vietos nugalėtojas bus apdovanotas rašytojos Kristinos Sabaliauskaitės išskirtine dovana.

II ir III vietos nugalėtojams prizus įteiks leidykla „Baltos lankos“.

Pagal <http://www.baltoslankos.lt>

1. Nurodykite, kas yra šio teksto adresatas.

.....

2. Išvardykite bent tris šio teksto stiliaus ypatybes.

.....

3. Parašykite, kurio funkcinio stiliaus yra šis tekstas.

.....

4. Parašykite, koks šio teksto parašymo tikslas.

.....

5. Išrašykite bent keturis žodžius ar sintaksines konstrukcijas, būdingas šiam stiliui.

.....

.....

.....

5 Pažymėkite teisingus atsakymus, apibūdinančius šių tekstų funkcinių stilių.

I.

Naratyvinis teksto organizavimas atlieka tą pačią funkciją, kurią gamtos lyrikoje vykdo nuolatinė intensyvi metaforizacija, metamorfoze paremtas poetinis pasaulėvaizdis. Šiai lyrikos kryptčiai pavaldžios sudėtingos pasaulėvaizdžio formos. Bene sudėtingiausias šiuo metu yra tikrovės transformavimo kodas – mitas, folkloras, įvairios meno ir kultūros asociacijos. Aptartos poetinės struktūros plėtojasi labai intensyviai, apimdamos vis didesnes

tikrovės ir kultūros sritis (tai ypač tinka V. Bložei), kartais nepajėgdamos jų susieti paradigminėmis jungtimis, sukurti struktūriškai organizuotą tekstą. Polifoniškai organizuotose struktūrose ima veikti destrukcijos mechanizmas. Tai itin būdinga didesnės apimties V. Bložės poemoms.

V. Balsevičiūtė

1. Stilius

- A. šnekamasis B. mokslinis C. kanceliarinis
D. publicistinis E. meninis

2. Kalba

- A. tiksliai B. emocionali C. vartojami terminai
D. mintys logiškai siejamos E. šabloniška

3. Vartojimo sritys

- A. raštvedyba B. moksliniai darbai C. grožinė literatūra
D. spauda E. kasdieninis bendravimas

4. Funkcijos

- A. mokslinio pranešimo B. bendravimo
C. skubaus informavimo D. intelektualinio poveikio
E. emocinio poveikio

II.

Aplink miestelį – lygumos ir lygumos, erdvios ir tuščios. Padirviuose auga krūmokšniai, o gražių miškų viršūnės mėlynuoja toli

už rugių geltonumo ir pievų. Per lygumas veda vieškeliai, ir niekas nežino, kur jų pradžia ir galas. Saulėlydžio pusėn bėga siauras keliukas ir remiasi į seną kalną, apaugusį beržais ir kryžiais. Kalno papėdėje – trobelės stogas, apie kalną – paukščiai ir vėjas, o trobelėje – Riaukos vienvė.

Riauka sėdi ant slenksčio, žiūri miestelio pusėn. Visai užlinko keliuką rasojančios varpos. Juodas šuniukas tupi prie kojos ir taip pat apie kažką galvoja. Kai ilgai išgyveni žemėje, nedaug belieka minčių, kurios anksčiau nebūtų atėjusios į galvą.

R. Granauskas

1. Stilius

- A. šnekamasis B. mokslinis C. kanceliarinis
D. publicistinis E. meninis

2. Kalba

- A. šabloniška B. žodžiais kuriamas vaizdas C. individuali
D. žodžiai turi tiesioginę prasmę E. vaizdinga ir emocinga

3. Vartojimo sritys

- A. grožinė literatūra B. raštvedyba C. moksliniai darbai
D. žiniasklaida E. kasdieninis bendravimas

4. Funkcijos

- A. dalykinio informavimo B. mokslinio pranešimo
C. emocinio ir estetinio poveikio E. bendravimo

III.

Švelnus garsų intonavimas, glostantis žodžio judesys, dainuojanti ritmika – Aisčio eilėraščio kodas, jo „vidinė forma“, iš kurio jis negali išsimušti. Poetas prabilo jau gęstant simbolizmui, ir jo kalbos būdo nepalietė abstrakčių sąvokų patetika ir dualistinė vaizdų gruntis. Vienas kitas simbolistinės lyrikos įvaizdis (be-dugnė, masių giluma, tolis, naktis), užklydęs į jo eilėraščių, likdavo be metafizinės paslapties. Lyrikos vertę, jo supratimu, sudaro ne simboliai, o ekspresijos galia. Lyrika, kaip ir muzika, skverbiasi į sąmonės sferą, todėl ji negali būti filosofinė.

V. Kubilius

1. Stilius

- A. šnekamasis B. mokslinis C. kanceliarinis
D. publicistinis E. meninis

2. Kalba

- A. tiksli B. emocinga C. vartojami terminai
D. mintys logiškai siejamos E. šabloniška

3. Vartojimo sritys

- A. raštvedyba B. moksliniai darbai C. grožinė literatūra
D. žiniasklaida E. kasdieninis bendravimas

4. Funkcijos

- A. mokslinio pranešimo B. bendravimo
C. skubaus informavimo D. intelektualinio poveikio
E. emocinio poveikio

IV.

1 straipsnis. Šis įstatymas nustato valstybinės kalbos vartojimą viešajame Lietuvos gyvenime, valstybinės kalbos apsaugą, kontrolę ir atsakomybę už valstybinės kalbos įstatymo pažeidimus.

Įstatymas nereglamentuoja Lietuvos gyventojų neoficialaus bendravimo ir religinių bendruomenių bei asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, renginių kalbos.

Asmenų, priklausančių tautinėms bendrijoms, teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius garantuoja kiti Lietuvos Respublikos įstatymai ir Lietuvos Respublikos Seimo priimti teisės aktai.

1. Stilius

- A. šnekamasis B. mokslinis C. kanceliarinis
- D. publicistinis E. meninis

2. Kalba

- A. vaizdinga B. oficiali C. šabloniška D. emocinga E. tiksli

3. Vartojimo sritys

- A. kasdieninis bendravimas B. moksliniai darbai
- C. raštvedyba D. žiniasklaida
- E. administraciniai ir kiti reikalų raštai

4. Funkcijos

- A. informavimo bei valdymo
- B. informavimo ir emocinio poveikio
- C. autoriaus idėjų propagavimo D. bendravimo
- E. faktų vertinimo

V.

- Kaipgi, kaipgi, to betrūko! Atiduok viską, potam vaikas be vadžios mus už čiupros! Aš neduosiu, neužsistupysiu, kol tik gyva, – šaukė pati, kaskart didžiau įniršdama.
- Nepaduosiu samčio, nenoriu ponios ant savo galvos... Aš nemeilysiu kąsnio iš marčios rankų... To nebus, neprašau!..
- No, no, no! tarškėk netarškėjusi, kaip žydo ratai!.. Gyvenk, gyvenk, nepaduok, o kaip ištaksavos skolininkai, bus tau šmikšt per dantis!.. Bene tau marti sprandą nusuks. Nelaidyk liežuvio, ir bus viskas gerai!
- Dėl mano liežuvio išsiteks marti, – atšovė pati...

Žemaitė

1. Stilius

- A. šnekamasis B. mokslinis C. kanceliarinis
D. publicistinis E. meninis

2. Kalba

- A. neoficiali B. šabloniška C. ekspresyvi
D. vartojama tarmybių E. tiksli ir aiški

3. Vartojimo sritys

- A. moksliniai darbai B. kasdieninis bendravimas
C. žiniasklaida
D. raštvedyba E. grožinė literatūra

4. Funkcijos

- A. dalykinio informavimo B. bendravimo C. faktų vertinimo
D. visuomenei aktualios temos aptarimo E. pranešimo

III. RAŠYBOS KARTOJIMAS

- 1 Palikite tinkamas – didžiąsias arba mažąsias – raides.

Vaikų poezijos kūrėjas

Martynas Vainilaitis – tikras D/dzūkijos sūnus. Ne kartą su Martynu lankiausi jo gimtajame M/mergežeryje. Tą kaimą iš visų pusių supa žali pušynai. Mažą Martynuką pažadindavo volungės giesmelė. Ar tik ne iš tų pavasarių prisiminimų ir eilėraščių rinkinio pavadinimas – „M/mano V/volungėlė“?

Būsimasis poetas mėgdavo birželio naktimis joti į naktigonę, stebėti danguje P/paukščių T/taką, klausytis prie laužo pasakų apie baubą M/maumulį, raganas ir vaiduoklius. Oi, kiek tokių pasakų sekdamas senieji D/dzūkai ilgais žiemos vakarais prieš K/kalėdas!

Būsimojo poeto mokytojas žavėjosi S. N/nėries kūryba. Patarė vaikams klasėje išmokti eilėraščių „S/senelės P/pasaka“ atmintinai. Martynui pavyko padeklamuoti pirmam. Už tai jis gavo dovanų gramatikos vadovėlį. Pokario metais ši dovana buvo labai vertinga.

Pagal J. Linkevičių

- 2 Šalia suskliaustų mažųjų raidžių įrašykite reikiamas: didžiąsias arba mažąsias.

(m) __ ažo (l) __ ietuva – istorinis-etnografinis (p) __ rūsijos, o vėliau (r) __ ytrusių (r) __ egionas, apėmęs šiaur rytines (p) __ rūsijos

provincijos dalis, kuriose gyveno lietuvininkai. Iki (k) __alavijuočių (o) __rdino invazijos XIII a., vėliau (m) __ažaja (l) __ietuva tapusio regiono gyventojai buvo daugiausia (s) __kalvių ir (n) __adruvių gentys. Vykstant kovoms tarp Lietuvos ir (o) __rdino ši teritorija prarado didelę dalį savo gyventojų. Regionas vėl pradėtas apgyvendinti po (m) __elno taikos, gyventojų pagrindą sudarė likusieji (b) __altai, naujai atsikėlę (l) __ietuviai ir iš kitų (p) __rūsijos regionų grįžtantys gyventojai. Šiuo metu jo dauguma priklauso (k) __aliningrado (s) __ričiai, dalis Lietuvai – (k) __laipėdos (k) __raštas ir Lenkijai. Siaurąja prasme taip vadinamas ir tik (k) __laipėdos (k) __raštas, esantis vienu iš penkių dabartinės Lietuvos etnokultūrinių regionų.

Veikiama protestantų bažnyčios ir (p) __rūsijos valstybės (m) __ažoje (l) __ietuvoje susiformavo savita lietuvių kultūra, kuri skyrėsi nuo (l) __ietuvos (d) __idžiosios (k) __unigaikštystės lietuvių kultūros. (m) __ažosios (l) __ietuvos (l) __ietuviai save vadino lietuvininkais ir tuo skyrėsi nuo (d) __idžiosios (k) __unigaikštystės lietuvių. (m) __ažoje (l) __ietuvoje buvo išspausdinta pirmoji knyga lietuvių kalba, pirmoji lietuviška (b) __iblija, pirmoji lietuvių kalbos gramatika, pradėtas leisti pirmasis laikraštis lietuvių kalba.

Pagal spaudą

- 3 Patikrinkite didžiųjų ir mažųjų raidžių rašybą. Klaidas ištaisyskite.

Lietuviškas Olimpas

I Naujųjų metų vakarą prigužėjo keistų būtybių. Visa antroji klasė pavirto pagoniškais Dievais ir Dievaitėmis. Įsitaisė scenoje. Čia bus Lietuviškas Olimpas. Vis šokia tokia aukštumėlė. Tiesa,

senieji lietuvių Dievai nemėgo krūvoj gyventi, bet naujametinę naktį viskas įmanoma.

Aure raudoname kaip ugnis vežimaityje sėdi rūstus žilabarzdis senis. Rankose laiko kirvį. Tai padangių valdovas perkūnas. Rodos, tuoj išdardės į debesis ir ims iš ten svaityti siaubingus žaibus. Mūsų olimpiečiai itin pagarbiai žvilgčioja į tą griausmavaldį. Mat jis pavasarį prikelia Žemę, saugo teisybę, baudžia nusikaltėlius.

Scenos pakrašty sustingo žaliai apsitaisęs berniokas. Tai pasėlių globėjas Lauksargis. Šalia jo – šviesiaplaukė Deivė. Labai panaši į savo kaimyną. Gal jo sesuo? A, čia juk daugeliui pažįstama žemyna! Ji rūpestingai prižiūri javus, vaisius, gyvulius. Žemdirbiai ją labai myli, žemynėle vadina.

Kitame kampe linguoja visai mįslinga pamėklė. Rankos kaip šakos. Tai turbūt miško deivė medaina. O pačiame pakylės vidury sėdi namų židinio saugotoja gabija. Rankose žybčioja paslaptingos liepsnelės.

Bet kas ten, tamsiame užkabory? Barkšo kažkokie griaučiai, ant peties dalgis. Koks įžūlumas! Mirties Dievaitė giltinė! Net šventės vakarą drįsta gąsdinti žmogų.

O štai laiptais tarsi iš dangaus leidžiasi šviesiaveidė lemties Deivė laima. Sukluskime. Ji nulems mūsų ateitį.

Pagal A. Zabotką

- 4 Šalia suskliaustų mažųjų raidžių įrašykite reikiamas: didžiąsias arba mažąsias. Pasirinkite 7 pavadinimus ir sugalvokite su jais po sakinį.

Lietuvos (r)__espublikos (s)__eimas, (d)__ailės (p)__arodų (r)__ūmai, Lietuvos (n)__acionalinė (f)__ilharmonija, (p)__a-saulio (l)__ietuvių (j)__aunimo (s)__ajunga, Vytauto (d)__i-

This image shows a full page of primary-ruled notebook paper. It features ten sets of horizontal lines across the page. Each set consists of a solid blue top line, a dashed blue middle line, and a solid blue bottom line, providing a guide for letter height and placement in handwriting practice. The margins are consistent on all sides.

5 Susk liaustuosius žodžius parašykite kartu arba atskirai. Rašybą paaiškinkite.

1. Atimti kitam malonumą dėl savojo (*ne, teisinga*)
- 2. (*Ne, uogauti*) mes išėjome.
3. (*Te, būnie*) toks poeto likimas. 4. Jei (*kitą, met*)
- važiuosi pro šalį, tave (*gal, būt*) jau pasitiks mano vaikai. 5. Kelionė buvo (*ne, ilga*) 6. Visa tai (*per, daug*) gražiai skamba, kad būtų teisybė.
7. (*Ne, pyk*), gerbiamoji, ir pasakyk, (*kas, gi*) nutiko. 8. (*Ne, visos*) žaizdos gyja be randų.
9. Už upės (*kur, ne, kur*) sumirgėjo žiburiai.
10. Prie savo namų Ilzė pastebi (*kaž, ką*) judant.
11. Išskyla buvo (*ne, kokia*) 12. Jis buvo (*vis, dėl, to*)
- geras šunytis, o pyko ant visų tik (*dėl, to*), kad buvo visai išbadėjęs. 13. (*Mes, gi*) visi suprato me, (*dėl, ko*) Justinas prašėsi paliekamas, bet (*ne, žinojome*), kaip jam padėti.

6 Nuspręskite, kuriuos žodžius rašyti kartu, o kuriuos atskirai. Taisyklingai parašykite.

1. Darbas – (*ne, tinginystė*), vargas – (*ne, laimė*) 2. Atsitiko didelė (*ne, laimė*) 3. Ar (*ne, per, ilgai*)
- miegi, sūnau? 4. (*Kam, gi*) mes kalavijus nešiojame? 5. Mėnuo (*kažin, kur*) pasislėpė.
6. (*Ar, gi*) aš sakau, kad jis blogas? 7. Piešti jam tėvas (*ne, draudė*) 8. Kelmas buvo (*ne, per, didžiausias*) 9. (*Ne, pavydė-*

ti), o suprasti stengiuos. 10. (*Vis, dėl, to*) Aldona ištempo jį. 11. Mato vilkas, kad su kalviu (*ne, juokai*) 12. Jau (*ne, be, kartą*) Brisių pajautos apgauna, jam gėdą padaro. 13. Sutikti pakeleje valstiečiai jo (*ne, be, sveikino*), (*ne, be, kėlė*) kepurį ir dažnas žiūrėjo į jį (*ne, tiek*) su neapykanta, kiek su panieka. 14. (*Kada, gi*) pradėsime darbą?! 15. (*Ne, visada*) būdavau toks patenkintas. 16. (*Kaip, gi*) tu, vaikeliai, (*ne, klausęs*) mūsų taip padarei?

7 Išsiaiškinę, kartu ar skyrium rašyti suskliaustuosius žodžius, taisyklingai juos parašykite.

1. Niekada nesikreipk į kitą (*dėl, to*), ką gali padaryti pats. 2. Deja, (*ne, visi*) manęs klausydavo. 3. Dabar (*ne, be, tie*) laikai. 4. Namai jau (*ne, be, toli*) 5. (*Ką, gi*) žadi veikti, dukrele? 6. Jis (*ten, pat*) (*te, be, dirba*) 7. Jaučiuosi (*kaž, kuo*) prasikaltęs seseriai. 8. Ne, jis (*ne, dainuoja*), o verkia. 9. (*Per, daug*) (*ne, bark*) ir (*ne, gąsdink*) 10. (*Kokia, gi*) ten paslaptis, jeigu niekas jos (*ne, žino*)? 11. (*Ne, veltui*) virš Medvėgalio plaikstosi ugnys. 12. Lietus merkia ir merkia, rodos, jam (*ne, galo*) (*ne, be, bus*) 13. Aš (*net, gi*) (*ne, norėjau*), kad jis raustųsi po lentynas. 14. Žmonių (*ne, daug*), ir vakarieniam turėtų būti jauku, gera.

8 Taisyklingai parašykite suskliaustuosius žodžius.

1. (*Te, žaidžia*) vaikai kieme. 2. Tu (*per, daug*) nesikrimsk. 3. (*Ne, gi*) apie mane nieko (*ne, girdėjote*)? 4. (*Ko, gi*) aš turiu rūpintis, jei jam galvos (*ne, sopa*) 5. Apsispręskite, kol (*ne, vėlu*) 6. Daugelio namų langinės (*net, gi*) dienos metu buvo užsklęstos. 7. Antanukas (*tur, būt*) (*ne, tuojau*) suprato, kas atsitiko. 8. Vidurnakty vėl (*kažin, kas*) smarkiai pradėjo belsti į mūsų duris. 9. Mieste (*ne, buvo*) (*ne, tik*) mašinų, bet ir žmonių. 10. O (*kur, gi*) mūsų Saliamutė? 11. (*Be, to*), visi stebėjos (*ne, tiek*) mergytės drąsa, kiek jos sumanumu ir atkaklumu. 12. Rytas ramus kaip tylus vanduo, o beržas (*vis, tiek*) mirga. 13. Danguje (*kur, ne, kur*) mirkčiojo viena kita žvaigždėlė. 14. Nors mūsų Kukutis ir gerai augo, bet (*vis, dėl, to*) jis (*ne, turėjo*) tokio gražaus plauko kaip likę pas motiną jo broliai.

9 Įrašykite praleistas raides. Suskliaustuosius žodžius parašykite kartu arba atskirai.

1. Žmogų pasitinka sul__g drab__žiu, išl__di sul__g žodžiu. 2. Kalbos nuosm__kis yra žmogaus nuosm__kis. 3. El__tis su kalba bet kaip – reiškia ir m__styti bet kaip: (*ne, tiksliai*), (*ne, teisingai*) 4. Kalboje gl__di pagrind__nis sena ir nauja sul__d__mo mechanizmas per žodį – ženklą. 5. Kalba yra visų did__sis tautos, jos pačios pasistat__tasis paminklas. 6. (*Iš, vis*) b__aurios ir aitrios

žmog__stos, išsižad__jusios savo prig__mto l__žuvio. 7. Kalba yra tautos dvasinė jėga, k__rybos galia. 8. Dvasinis sekl__mas s__jasi su kalbų nemokėjimu – kaip kurt__mas su neb__lumu. Kalbai šiandien __pač gr__sia ab__jingumas. 9. Geri vaikai t__vų palik__mą (*ne, griana*), bet d__dina. 10. Mes kalbame apie d__žiausią tautos t__rtą, apie savo dvasios ir mint__s namus, norime apgau__ti j__s globa ir r__pesčiu, pasir__žę __statymu sutvirtinti tų namų pamatus, nušv__sti langus ir užlop__ti stogą. Istorija n__kada neatleistų m__ms, jeigu nepasinaudotum__m savo prigimt__ne teise ir leistumėm sugri__ti ir Atėnų Akropoliui. Pasaulis pasmerktų m__s, jeigu neapsaugotumėm nuo kasdieninės eroz__os savo senos ir mokslui be galo reikšmingos kalbos, jeigu leistumėm šiam t__rtui sun__kti, apaugti pik__žolėmis, sud__lėti.

- 10** Įrašykite praleistas raides. Suskliaustuosius žodžius parašykite kartu arba atskirai. Išmokite raiškiai skaityti tekstą.

Nėra jokių aiškių prieža__čių džiaugtis, bet džiaugsmas glosto širdį, r__tasi pagaugais per visą kūną. Gal (*iš, tiesų*), kaip pats an__dien šnekėjo, taisosi orai. Sunkus metalinis dangaus apvalkalas atplyšo nuo žemės šiaurės vakaruose, iš atsivėr__sios pal__ak__ratį erdmės liejasi šalta šviesa. Plati dv__jų juostų autostrada, besidriek__nti per kalvas, ir slėnis jau b__la. (*Net, gi*) nykūs, be jokios g__vybės laukai, kur žemum__se telkšo ežerai vandens, šviesėja.

Toli pasiliko (*ne, tikrai*) Vilnius su slėn__je prigl__dusiu senam__ščiu, bet ir Kaunas. Čia pats Lietuvos vid__rys, __emaitijos pradžia, bet dar toli padangę siek__nčios kalvos. Per

tuščius laukus eina metalinių stulpų linijos, bet kartais pasimato ir koks u__silikęs vienkiemis, nedidelis miškelis, medis, ženklįnantis ka__kada žmonių gyventas vietas. Į laukus t__pia paukščiai, kartais jie pakyla, tarsi nenorom plasnoja pavėju__.

Dar (*ne, taip*) seniai Vytautas, kaip ir (*ne, vienas*) jo pažįstamas, džiaugdavosi, kad Lietuva darėsi panaši į __uropą. Bet dabar akys ieško praeities pė__sakų, kurie primint__prabėg__sius metus. Štai tu (*taip, pat*) važiavai pernai ir užpernai įsid__mėdamas pakelės vaizdus, primenančius, apie ką tuomet pagalvoj__i, kokios viltys švietė prieš akis. Ta pati pilkšva, po žiemos neatsigavusi žemė, tas pats apniuk__s dangus, ta pati niekaip nepasiek__ma miškų juosta. Gilus, medžiais ir kr__mokšniais apaug__s Dubysos slėnis. Lietuva, tavo tėvynė, kuri tav__, kaip ir (*ne, vieną*) tavo tautietį, skaudžiai, ašaringai išmokė mylėti. O kas joje vaikščios ir važinės, kai tav__s nebebus? Kokiomis akimis žvel__s į miškų juostas u__trauktą ak__ratį, apie ką m__stys?

Tokios ir panašios mintys drumsč__si Vytauto galvoje, čia šviesios, čia graudokos. Išsigiedrij__sio dangaus plotas virš tol__moje dunksančių miškų didėja, balta šviesos viln__s atplaukia nuo l__gumos krašto, ka__kas, (*gal, būt*) kokio metalinio stogo bokštas, sužvilga it nusvidintas plienas. Tarsi spalv__tos gėlės praž__sta prieš vėją švilpian__s automobiliai. Ir jam dingteli, jog toji iš ne__prastos šiaurės vakarų pusės atplūstanti šviesa, į kurią jis lek__, ir sukėlė džiaugsmą. Jei šviesa, kel__nti šviesius ir gražius poj__čius ir saulėtus vaizdinius, (*iš, tikrų-jų*) kartais atsiver__žmogaus akims, tai kodėl jos pačiam (*ne, ieškoti*), nusigr__žiant nuo tamsos,

skausmo ir liūdesio? Juk galima žmogui taip ir gyventi, kad visas gyvenimas būtų k__pinas šviesos blyksnių, jei ne didelių, tai bent mažų, pagal gal__mybes, džiaugsmų.

Pagal R. Kašauską

IV. ĮVAIRIOS KARTOJIMO UŽDUOTYS

- 1 Pabraukite žodžius, kuriuose priebalsį reikia tarti minkštai. Pasirenkite taisyklingai perskaityti patarles.

1. Koks vilkas, tokie ir vilkiukai. 2. Kiauro maišo nepripils, nors ir pildamas apils. 3. Sidabrine kulka ir velnią nušauna. 4. Ateik nevalgęs – išeisi išalkęs. 5. Ir ant kalno šaltinių pasitaiko. 6. Įleisk velnią į bažnyčią – lips ir ant altoriaus. 7. Uždainavo silkės balsu. 8. Vilko neišmokys švelniai su avelėmis elgtis. 9. Ir gudri višta į dilgėles įbrenda. 10. Nevalgęs negulk – vilką sapnuosi.

- 2 Skyrium išrašykite žodžius a) su dvibalsiais ir b) su mišriaisiais dvigarsiais ir juos pabraukite.

Bandau paspartint žingsnį, tačiau nerimas, baimė lyg pančiais veržia kojas. Lipu į paskutinį kalną, ant kurio taip smagu užlėkti grįžtant iš mokyklos, stabtelėti ant apžėlusio akmens po uosiu ir pamatyti, kad trobelė stovi kaip stovėjusi ant kito, mažesnio kalniuko, žiūri į vieškelį gelsvom akelėm lyg senutė su pilka skara.

Atrodo, tas kalnas per žiemą užaugo. Tiek žvyro niekuomet nebuvo – ant jo augo smėlynų žolė. Kažkas, matyt, įvyko iš tikrųjų. Keturpėsčia šiaip taip užropojau. Yra! Drimbu ant samanotojo akmens ir, rodos, niekad nebeatsikelsiu. Žiūrėsiu ir žiūrėsiu į namus.

E. Mikulėnaitė

a) *bandau*,

.....

.....

b) *bandau*,

.....

.....

3 Išrašykite žodžius su mišriaisiais dvigarsiais ir pasirenkite juos taisyklingsiai ištarti.

Feliksas atėjo į autobusų stotelę prie greitkelio; čia į abi puses be paliovos švilpė automobiliai. Jis stabdė juos taip mėgindamas sutaupyti autobuso bilietui skirtus pinigus (atsisveikinęs su kolonija jų turėjo gana nedaug), bet nė vienas automobilis nesustojo. Jam nusibodo kilnoti ranką, ir jis atsisėdo ant suoliuko. Staiga susiprotėjo, kodėl niekaip nesisekė susistabdyti automobilio, nors ir apytuščio: juk vairuotojai galbūt žinojo, kad nelabai toli yra kolonija, tad kas išdrįs pavėžėti buvusį kalinį? Be to, jau ir taip laikai buvo labai neramūs ir pavojingi, kasdien galėjai perskaityti laikraščiuose apie vis baisesnius nusikaltimus: žmogžudystes, išprievartavimus, apiplėšimus ir vagystes.

Argi pats nesiorientavo, kokia padėtis šalyje? O ta šiurpi kolonijų publika, su kuria drauge praleido daugiau negu metus ir kurią gerai perprato, ko ji verta?

Vairuotojai bijojo nepažįstamų pakeleivių ir tik retai kada išdrįsdavo sustoti. Taigi juos nesunku buvo pateisinti, kad ir koks smarkus ėmė apmaudas. Tuo tarpu anksčiau, sakysim, dar prieš kokį dešimtmetį, būtum bematant susistabdęs...

Ką gi, laikai iš tiesų labai pasikeitė. Šito nereikėjo užmiršti. Vakar – tai ne šiandien; gyvenimas jau buvo spėjęs šimtus žmonių žiauriai, lyg verdančiu vandeniu, nuplikyti.

R. Lankauskas

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 4 Išrašykite žodžius, kuriuose raidė *i* žymi ne balsį, o priebalsio minkštumą. Minkštumo ženklą pabraukite.

Iš pat mažens mane žavėjo knyga ir teatras, todėl visus tolesnius metus paskyriau literatūrai ir scenai.

Kas davė pradžią? Kas paskatino? Nežinau. Gal mamos dainos ir pasakos, kurių jinau mokėjo devynias galybes? Gal seserų darželiai ir brolių muzika? Gal Vidugirių laukai, miškeliai ir Vašuokos kloniai? Gal ilgesys, atėjus vakarui į tylų gimtinės vienkiemį? Gal dėdžių ir kaimynų šnekos apie žymius žmones, sukilimus ir maištus? Gal kalėdininkai ar Užgavėnių kaukės? Gal pirmosios mano mokytojos, anuomet prašyte prašiusios tėvelius leisti mane į mokslus?..

K. Inčiūra

.....

.....

.....

- 5 Išrašykite po 5 priešdėlių ir priesagų vedinius bei visus dūrinius. PaBRAUKITE vedinių priešdėlius, priesagas ir dūrinių dėmenų šaknis.

Būgos neužgavo žeminantys Kęsgailos žodžiai. Tai jau buvo šneka ne tik apie jį, bet ir apie žmogiškumą. Tai Būgą sujaudino labiau negu užgaulūs žodžiai.

– Seniūne, – su įkarščiu tarė Būga, – Jogailos kambariniai pasmaugė Kęstutį. O, beje, kas nužudė Žygimantą Kęstutaitį prieš dvidešimt penkerius metus? Ar ne tie, kurie privalėjo jį branginti?

Kęsgaila pažvelgė į Būgą baisėdamasis:

– Kokie nuostabūs pavyzdžiai tave įkvepia!.. O gal tu ruošies pasmaugti Kazimierą?

– Aš apie tai, seniūne, – kietai čiaupydamas lūpas, prašneko Būga. – Aš neskaičiuoju žmonių, kuriuos pražudė dėkingumas. Aš sakiau: kad brangintum, neužtenka suprasti, ką branginti. Būtinai ir valia, pasiryžimas branginti. Neužtenka branginti geradarį už duoną, svarbiau – už didelį tikslą, į kurį tave nukreipė. Jeigu geradarys neparodė tikslo, nėra už ką jo branginti. Nėra už ką! – Būga patylėjo, kad atlyžtų įkarštis. – Seniūne, aš supratau, jūs norite įsitikinti, ar galima manim pasikliauti mūsųje. Tai štai, seniūne: aš neturiu jokių įsipareigojimų nei sostui, nei ponų tarybai, nei vyskupams. Priešingai. Ir sostas, ir bažnyčia mane veikiausiai persekios.

P. Dirgėla

Priešdėlių vediniai:

.....

Priesagų vediniai:

.....

Dūriniai:

.....

- 6 Susiekite 2 žodžius, galinčius sudaryti dūrinį, ir parašykite tuos dūrinius. Jungiamuosius balsius pabraukite.

Daiktavardžiai

eglė	kaukė –
bukas, -a	vaikas –
blauzda	kaimas –
dujos	galva –
brolis	šaka – <i>eglišakė</i>
bažnyčia	dalis –
sūris	maišas –
trečias, -a	galva –
viršus	lapas –
žemė	kaulas –
juodas, -a	diena –
šimtas	kova –
daug	oda –

Būdvardžiai

šilkas	gyvas, -a –
daug	motoras –
raudonas, -a	sparnas – <i>šilkasparnis</i>
pusė	metai –
du, dvi	viršus –
ilgas, -a	amžius –

grynas, -a	vilna –
švelnus, -i	plaukas –
aukštas, -a	kraujas –
tamsus, -i	ūgis –
baltas, -a	koja –
ilgas, -a	kampas –
status, -i	kaklas –

7 Suskliaustuosius žodžius parašykite reikiamu linksniu.

Baigęs mokyklą Martelis iš pradžių studijavo teisę ir tapo (advokatas), bet nesiliovė žavėjęsis (požemiai, pasaulis) Būdamas vos (30, metai) jis kiekvieną laisvą dieną leidavosi į kurį nors Prancūzijos urvą. 1888 metų birželį jis susidomėjo vienu urvu, (nusitęsęs) po Kamprije plynaukšte.

Užsimovęs odinį šalną, apsivilkęs (neperšlampamas apsiaustas), apsiavęs (tvirti batai) ir apsikarstęs visa krūva (virvinės kopėčios), Martelis ryžosi ištirti požeminę upės vagą. (Dvi paros) sugaišo, kol pirmąsyk perėjo prarają, į kurią garmėjo visa upė, iki (ta vieta) , kur ji vėl išsiveržė į žemės paviršių (įspūdingas krioklys) Mūsų laikais (urvai, turistai) pakanka trejeto valandų įveikti specialiai parengtam maršrutui milžiniškame labirinte.

Iš knygos „Mokslas įmena mįslės”

8 Suskliaustuosius žodžius parašykite reikiamu linksniu.

Gyvendami (miškas) šalia ežero jie išnau-
doja (gamta, teikiami pranašumai)
..... . Seržas dažniausiai dirba ilgai. Būna, kad namo
grįžta prieš (vidurnaktis) Neslepia, jog
kartais norisi tik nusiprausti ir griūti į (lova)
Tačiau gera turėti (galimybė) išeiti pasi-
vaikščioti po mišką. (Ežeras), prisipažįsta,
jis maudęsis tik (keli sykliai) Kartais (ry-
tai), kai neskuba į darbą, ant (Baldis, krantas)
..... praktikuoja (joga) (Aštunta,
rytas) ten ramu – galima sutikti nebent vie-
ną kitą (žvejys) O (savaitgalis, dienos)
..... būna tikra maišalynė – kartais net susidaro
(automobiliai) spūstys.

Pagal spaudą

9 Pabraukite prielinksnius ir linksnius, su kuriais tie prielinksniai pavar-
toti.

Miškas retėja. Mergaitė pasiekia lauką. Slėny, tarp žydinčių vyš-
nių ir obelių, stūkso Smalsio trobos.

Katriutė įbrenda į vešlią pievą. Pailguose lapuose žvilga stambi
rasa, o ant smilgų supasi mėlyni drugiai. Mergaitė mato bitutę,
kuri dūzgia nuo žiedo prie žiedo, visa dulkėta. Ten toliau link-
sėdamas vaikščioja garnys. Aukštai dangus skambėdamas virpa.
Ne, tai ne dangus skamba! Tai vyturelis gieda čyburioja.

Dabar pro rugių lauką jos nematyti. Tik retkarčiais galvutė kyš-
telia iš želmenų. Takas tarp javų veda ją ligi Smalsio. Ji sykį yra

čia buvusi ir žino, kad į pirkia tu gali patekti per sodą. Pasistiebusi atsikabina vartelius. Jie sveikindamiesi sugirgžda.

Tarp vyšnių mergaitė tekina bėga į pirkia, bet kai nori išeiti iš sodo, anapus tvoros kažin kas sušnypščia. Ten stovi, praskėtęs snapą, žąsinas, piktai į ją žiūri, paskui gagendamas giriasi dešimčiai savo žmonių ir plumpsi sparnais. Šaukti ji nedrįsta, eiti bijo – laukia.

A. Vaičiulaitis

- 10** Sugrąžinkite į tekstą reikiamus jungtukus, prieveiksnius ir dalelytes: *bet, ir, kad, kai, kaip, net, sunkiai, tik, taip pat, vėl, vis, vos.*

Įėjęs į mažą, gana varganą ryšininko trobelę, joje radau šeimininkę. Šilta skara apsimuturiavusi galvą, ji samčiu aušino sriubą. Moteris skųsdavosi sveikata – ausies skausmais. Grįžtelėjusi ji kažkodėl nužvelgė mane nuo galvos iki kojų paslaptینگai šyptelėjo. pamaniau, esu netyčia kur išsitepęs. Bet priežastis buvo kita: prasivėrė miegamojo kambario durys ir pasirodė plačiai besišypsantis Jokeris. Jis draugiškai išskėtė rankas, mudu apsikabinome ir pasibučiavome, kaip tikri kovos ir to paties vargo broliai.

– Kaip malonu tave matyti, – tarė jis. – Būsim dviese. Maniau, kad išprotėsiu besiblaškydamas vienas vilkas.

– Aš džiaugiuosi, – pasakiau tai, ką jaučiau.

..... po valandėlės šeimininkė padėjo ant stalo dubenėlius, pripiltus sriubos, ėmėme kalbėtis konkrečiau. Man labai rūpėjo sužinoti, kaip Jokeris išsigelbėjo tąsyk, kai žuvo visas Paparčio būrys.

– Buvau sužeistas, man vis dėlto pavyko prasiveržti. Lydėjo laimė. Tik paskui neatsisveikinau su šiuo pasauliu, ilgai kamavausi, kol išsikapsčiau. Kulka perėjo kiau-
rai – pro pat raktikaulį.

A. Pocius

11 Parašykite veiksmažodžius nurodytais laikais ir nuosakomis.

Esamuoju laiku

1. Moteris (prisipažinti), kad per atostogas labai (pasiilgti) bendradarbių, todėl dažnai jiems (skambinti)
2. Nuo mažens jis (žavėtis) pramoginiais šokiais.
3. Žmonių troškimais krūtinė (prabilti) ir (sveikinti) širdį būriai angelų.

Būtuojų kartiniu laiku

1. Joris (prišokti) prie laužo, (užpilti)
..... jį vandenių ir pašėlusiai greitai (imti)
..... krautis daiktus.
2. Julija (patirti) nesėkmę, bet (nepalūžti)
..... ir sėkmingai (koncertuoti)
..... toliau.

Būtuojų dažniniu laiku

1. Dainius (nepykti), jei draugai retkarčiais (pasišaipyti) iš keistų jo pomėgių.

Būsimuoju laiku

1. Šią vasarą (ilsėtis) prie Adrijos jūros.
2. Tėvai (nepakęsti) tokios netvarkos ir (priversti) susitvarkyti kambarį.
3. Atskridę gandrai (taisyti) lizdą, (perėti)
..... jauniklius, o rudenį vėl (patraukti)
..... į pietus.

Tariamąja arba liepiamąja nuosaka

1. Jaunuolis buvo atpratęs nuo to, kad juo (rūpintis)
..... ar (globoti)
2. (Džiaugtis) gyvenimu, viskuo (domėtis)
....., (stengtis) kuo daugiau
žinoti.

12 Parašykite nurodytais laikais ir nuosakomis.

Esamuoju laiku

1. Saulė (laipioti) debesų sniegynais ir
mane tylom pas save (vilioti)
2. Žydinčios dausos (dūgzti) iš džiaugsmo
– (plazdėti) lyg pūkas paukščio kelionė.

Būtuojų kartiniu laiku

1. Kaip tu nuo saulės (nuskelti) degančias
balanas?
2. (Suskambėti) bokštai, (suplazdėti)
..... vėliavų šilkai – ko tu (nutilti)?

Būtuoju dažniniu laiku

1. Rytais jie (kopti) į kalnus, o grįžę (maudytis) šiltoje jūroje.

Būsimuoju laiku

1. Kas (įpūsti) ten drėgną ugniakurą, kas guolį ugnelei (pakloti), kai šaltą, ledėjantį vakarą (neatsišaukti) iš tylos?
2. Aš (palikti) jums šį dangišką miražą, kuris ilgai, labai ilgai čia (neišblėsti)
3. Į paukštį, juodą naktį, (įsmigti) juoda strėlė.

Tariamąja arba liepiamąja nuosaka

1. Labai (norėtis), kad po šio tyrimo (būti) atliktas kitas.
2. Kad (nugrimzti) šaltu akmenėliu, Nemunėlis kad viršum (tekėti)

13 Būtąjį kartinį laiką pakeiskite esamuojū laiku.

1. Aukštai danguje (*geso*) žvaigždės. 2. Visą savaitę (*šalo*) ir (*šalo*). 3. Ir man (*apsalo*) širdis. 4. Pasaulis (*grasė*) man urgzdamas ir šiepdamas dantis. 5. Smulkmeniški senioko patarimai (*igriso*) ligi gyvo kaulo. 6. Andriaus veidas (*balo*) ir (*raudo*). 7. Pakilęs vėjas (*draskė*) medžių lapus, (*plėšė*) nuo galvos kepures ir skrybėles.

14 Parašykite tinkamą dalyvį, pusdalyvį arba padalyvį.

Ryklių skeletas lengvas, nes (sudaryti) iš kremzlių. Todėl ryklis virš vandens yra (spausti) savo kūno svorio, mat jam trūksta atraminių kaulų. Rykliai užuodžia daugiau nei už 100 m (būti) grobį, ypač (sužeisti) gyvūnus. Jie pajunta net 100 mln. vandens dalių (ištirpti) vieną kraujo dalį. Sudėtingais, į slėgio pokyčius (reaguoti) šoniniais receptoriais rykliai 100 m atstumu fiksuoja gyvūnų judesius.

Pagal savo gyvenimo būdą rykliai turi skirtingai (išsivystyti) akis. Giliavandenių ryklių akių vyzdžiai yra (sustingti), nejudrūs ir plačiai (atverti) Tokios akys pamato ir silpną šviesą, (skleisti) kai kurių gyvūnų rūšių specialią šviesą (atspindėti) organų. Tačiau ir kitų rūšių rykliai naktį mato pakankamai gerai, nes jų akys (aprūpinti) šviesą (atspindėti) sluoksniu. Tai už tinklainės (būti) sluoksnis, kuris į akį (kristi) silpną šviesą sustiprina kaip veidrodis.

Iš knygos „Mokslas įmena mūsų“

15 Parašykite tinkamą dalyvį, pusdalyvį arba padalyvį.

Su begaline meile padangių skrajūnams Jurgis (susidurti) (gyventi) Kinijoje. Ten rankų darbo aitvarus (skraidinti) penkiasdešimtmečiams vyrams tai – savotiškas meditavimas. (Kalbėti), kad būtent Rytuose prieš beveik du su puse

tūkstančio metų ir (prasidėti) šių padangių
gražuolių leidimo istorija. Juos (skraidinti)
vienuoliai (ieškoti) ramybės.

Jurgis aitvarais (susidomėti) netyčia, (ilsė-
tis) pajūryje. (Pabosti) su
draugais spardyti kamuolį, žvilgsnis nukrypo į dangų, kur sklan-
dė mažytis aitvaras. Už keliolika litų (nusipirkti)
..... pirmąjį aitvarą, šia liga užsikrėtė visam gyvenimui. Keistos
atrodė kalbos, kad (susirgti) šiuo pomėgiu
reikia turėti nuo aštuonių iki dvylikos aitvarų. Prašė į užsienį (va-
žiuoti) draugų jų parvežti, bet nuolat būdavo
keblumų – kokių nupirkti, kaip pargabenti. (Nuspręsti)
..... įsigyti kuo daugiau, kad užtektų ir sau, ir draugams,
(pradėti) sėkmingą verslą. Dabar Jurgis di-
džiuojasi aitvarais iš Vokietijos, Prancūzijos, Amerikos.

Pagal spaudą

16 Įrašykite praleistas raides ir padėkite trūkstamus skyrybos ženklus.

Rū__čiomis žiemos dienomis ir ilgais vakarais, t__pėdamas pas
krosnį, pynė senelis Juozas bučius venterius* ir tinklus mezgė;
dienoms prat__sus, medžio darbų griebėsi kibiramis šulus t__šė
geldas skobė. Iš visų darbų labiausiai__jam prie širdies ėjo klum-
pių dirbimas. Klumpę padaryti tai niekis bet jos padailinimas
gr__žinimas buvo tikras Juozo džiau__smas. Kel__s dešimtis
klumpių i__skobęs, senis sustatydavo j__s asloje ir iš eilės im-
davo dailinti tikrai pasig__rėdamas. Atsidaro jis būdavo trobos
kampe prie durų įtaisyt__lent__nėlę ir i__siima sau reikalingų
tam tikslui dalykų šukių kr__velę ž__sų plunksnų pluoštelį ir

dailiai susu__tų popierėlių su dažais. U__simov__s klumpę ant kairės rankos, atsargiai atsargiai dažo būdavo išraižytas šakel__s. Visa ko tenai buvo priraižyta šmaik__čios eglelės skarotos rūtų šakos dobilėl__ raguoti oželiai ir margi paukštukai, – tokie keisti, kokių dar ir gamta neprasim__nė.

Lazdynų Pelėda

* Venteris – žvejybos tinklas su uodega ir sparnais iš šonų.

17 Įrašykite praleistas raides ir trūkstamus skyrybos ženklus.

1. Visą dieną ir naktį žai__dras neužg__so iki dangaus kibirkštys lakstė visą dieną kūjis dundėjo nukalė kalvis Džiugui sidabrinę kulką. (P. C.) 2. Dulkėjo įkait__s smėlis po kojomis lūžinėjo perdži__vusios medžių šakos. (R. L.) 3. Zenonas nusteb__s pažvelgė į dangų mėnuo buvo ding__s mariomis sėlino baltas r__kas. (R. L.) 4. Dangus murzinas dulkia šaltas skvarb__s lietutis. (J. Mk.) 5. Raitelis atrodė labai skub__s arklių plakė iš abiejų šonų rankomis mu__damas per kaklą. (P. C.) 6. Dangus vis dar buvo giedras šiltas naktys ramios žvaigždėtos ištisomis savaitėmis nenukri__davo nė lašelis lietaus. (R. L.) 7. Viskas daugiau priminė kaimą o ne miestą po gatvę vaikštinėjo vištos tvarteliuose kriuksėjo kiaulės kiemuose viauksėjo šunys. (A. P.) 8. Traukinys dun__sėjo toliau pro šalį lėkė vis nauji vaizdai. (J. P.) 9. Balsu kalbėjo dangus drebėjo keleliu jojo kelias dundėjo medžių virš__nėlės linko... (V. K.) 10. Į rytą lietus nustoja šniokšt__s aptyla ir vėjas. (V. D.) 11. Visur tyrojo kraupi ramybė joks dvelktelėjimas nejudino tirštos sustingusios oro masės. (A. P.) 12. Vasara buvo pač__me savo gražume ka__kur aidėjo armonika ir linksmi merginų balsai. (R. L.) 13. Ten pamatysi trej__s duris ir galėsi

jas a__idaryti raktai bus įkišti duryse. (J. Blč.) 14. Tokia matyt lietuvio prigimtis be dainos jis gyventi negali. (R. L.) 15. Užėj__s į krautuvę kurioje galima buvo išgerti kavos ir užk__sti Neimantas suabejojo ar tikrai nori valgyti alkis lyg ir dingo. (R. L.) 16. Eidamas tuščiu jūros krantu laukiau kada išgirsiu lėkt__vo __žesį bet lėkt__vas turbūt vėlavo ore buvo tylu. (R. L.) 17. Augustino sod__ba buvo kaip išmirusi ir dieną ir naktį būdavo užkelti kiemo vartai užst__mtos priemenės dur__s užrakintos klėt__s. (A. V.) 18. Juk tu žinai seną žmonių išmintį tas kas kal-tas aiškinasi tik kum__č__s. (I. S.) 19. Žiūrim krinta patylomis obelių žiedai. (K. B.) 20. Dangus patamsėjo saulė jau dingo už medžių. (V. M.)

18 Skliaustuose nurodykite pateiktųjų sakinių rūšį pagal sandarą.

1. Mano vaikystės upe, tekėk galinga ir įspūdinga, dovanodama vasaros stebuklus pakrantės vaikams. (.....)
2. Pelytė slėpėsi visur: komodoje, palovyje, netgi už stalo kojos, bet ją visur pasiekdavo skvarbus katino žvilgsnis. (.....)
3. Kai tik nulis smagus pavasario lietus, sužels žolytė ir sužaliuos sodo obelys. (.....)
4. Deja, vos įlėkęs į kiemą pastebiu, jog namuose nė gyvos dvasios. (.....)
5. O lelijos mūsų ežere jau seniai išnyko – matyt, žmonės išnaikino ir šiuos nuostabius augalus. (.....)
6. Vaikas stovėjo basas ant šalto grindinio ir, niekur nesidairydamas, akies krašteliu stebėjo praeivių kojas. (.....)

19 Įrašykite trūkstamas žodžių dalis.

1. Vaistai man visiškai nepadeda, gydytoj_____.
2. Vitamin_____ yra ir vaisiuose, ir daržovėse.
3. Reikia daug dirbti, kad pasiekt_____ tai, kas svarbu.
4. Visas šias temas mes jau seniai _____ėjome.
5. O pabaig_____ išgirdome jaunųjų poetų eilių.
6. Posėdį atidėjome kit_____ savait_____.
7. _____sivykime visą grupę, kuri jau bus netoli ežero.
8. Šį laidą reikėtų gerokai _____ilginti.
9. Spausdinti atiduodame tik gerai _____redaguotus tekstus.
10. Frazeologizmai kalbą daro vaizdingesn_____.
11. Pirmąsias tr_____rungtynes laimėjome be didesnių pastangų.
12. Tau reikėjo būti išminting_____.
13. Kad padary_____ teisingas išvadas, reikia surinkti daug duomenų.
14. Mūsų mokykl_____atstovaus dvi komandos.
15. Kiekvienas žmogus siekia būti įvertint_____ir gerbiam_____.
16. Supažindinsime su tais kolegomis, kurie čia įsidarbino prieš tr_____ket_____mėnes_____.
17. Šį kartą nepavyko Simono pasikviesti puodel_____kavos.
18. Prieš įjung_____priedaisą atidžiai perskaitykite instrukciją.
19. Visada norisi atrodyti proting_____.
20. Man ėmė kilti visokiaus_____abejon_____.

20 Nurodykite, kurie sakiniai taisyklingi, kurie netaisyklingi. Netaisyklingus sakinius ištaisykite.

1. Tokiose gyvenimo sąlygose sunku išlikti žmogumi.
2. Batus nunešiau taisymui.
3. Šis susitikimas naudingas abiturientams.
4. Ar užskaitys kontrolinį darbą?
5. Nesenai lankiausi Prahoje.
6. Orui atšilus, į gatves išvažiuoja daug dviratininkų.
7. Susėdę moterys tyliai kalbėjosi.
8. Po aštuonerių dienų grįš mano tėvai.
9. Prireikė dvejų metų, kad apsiprasčiau svetimoje vietoje.
10. Iki šiol dirbantieji atlyginimų negavo.
11. Gal turtingas pinigų?
12. Vaistus teks gerti net penkis kartus per dieną.
13. Bijodami suklysti dažniausiai ir darome klaidų.
14. Šiomet jau šokome trijose vestuvėse.
15. Sužaidėme tik dvi rungtynes.
16. Tame ir visa esmė, kad nieko nežinau apie Šiaurės karą.
17. Džiaugiuosi, kad tapai pareigingesnė.
18. Kalba eina apie kelionių klubą.
19. Reikia numatyti savo ateitį.
20. Šis apsiaustas tave daro lieknesnę.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

21 Parinkite ir įrašykite trūkstantus žodžius.

1. Mūsų namuose viskas (*tvarkoje, gerai*).
2. Ilgai (*dirbantieji, darbuotojai, dirbusieji*) negavo atlyginimo.
3. Kai turėsime (*ganėtinai, užtektinai, daugiau*) laiko, būtinai jus aplankysime.
4. Kad (*atsiskaityti, atsiskaityčiau, atsiskaitytume*) su kaimynais už (*padarytą, atneštą*) žalą, reikės gerokai paplušėti.
5. Eidami į žygį, būtinai pasiimkite (*kokus, apklotus, dekius*).
6. Berniukas susižeidė (*šokdamas, šokant*) per griovį.
7. Kūrinį muzikantai (*atliko, griežė, grojo*) (*lėtesniu, lėtesniame*) (*tempe, tempu*).
8. Kiek laiko jis buvo komos (*būklėje, būklės*).
9. (*Kai pasitaikys proga, Prie progos*)
....., būtinai jus aplankysime.
10. Moterys, (*susėdę, susėdusios*) ratu, išsėjosi.

22 Ištaisykite netaisyklingus sakinius.

1. „Lietuvos rytas” laimėjo šešias rungtynes.

.....

2. Atvykus į miestą, išskubėjome apžiūrėti pilies.

.....

3. Nedanešė namo pyragėlių – suvalgė.

.....

4. Labai skubėjome, vienok į autobusą pavėlavome.

.....

5. Pateikite ataskaitą už praėjusią savaitę.

.....

6. Tokiame stiliuje parašytą kūrinį malonu skaityti.

.....

7. Nepergyvenu dėl šios nesėkmės.

.....

8. Šešis metus laukiau šių rezultatų.

.....

9. Užsidėsiu naująjį megztinį.

.....

10. Išeinant uždaryk duris.

.....

- 23** Perskaitykite jūsų bendraamžio laišką. Parašykite Aleksui laišką ir atsakykite į visus jo klausimus. Atsakymus pagrįskite.

Žurnalo skaitytojai!

Tikiuosi jūsų patarimo štai dėl ko. Turiu puikų draugą Arminą, kuris, deja, labai pasikeitė po to, kai tėvai jam nupirko naują išmanųjį telefoną. Arminui dabar tas technikos stebuklas yra svarbiausias pasaulyje.

Patarkite, kaip būtu galima susigražinti draugą.

Galbūt jūs pažįstate žmogų, karštai kuo nors besidomintį? Pasa-
sakokite, kaip jis paskirsto savo laisvą laiką.

Kaip jūs manote, išmanusis telefonas – žmogaus draugas ar pri-
šas? O gal ne telefonas čia kaltas...

Laukiu jūsu laišķu.

Aleksas

[illegible]

- 24** Perskaite straipsnėlį, parašykite trumpą laišką redakcijai. Išsakykite savo nuomonę apie gyvūnų priežiūrą ir jų globos draugijas.

Gyvūnų globa

1990 m. balandžio 7 d. po penkiasdešimties metų pertraukos buvo atkurta Lietuvos gyvūnų globos draugija. Draugija yra priimta į Pasaulinę gyvūnų globos draugiją. Draugijos tikslas – siekti, kad ir Lietuvoje būtų elgiamasi su gyvūnais pagal pasaulyje galiojančias normas, kad žmonių žiaurumas būtų baudžiamas įstatymu ir viešai smerkiamas visuomenės per spaudą, radiją ir televiziją. Niekas šiandien nežino, kiek ir kokių gyvūnų gyventojai laiko savo butuose, kiek benamių šunų ir kačių, šeiminingų išmestų iš namų, slankioja kiemuose ir gatvėse. Žinome tik, kad jų daug. Jie gyvena tarp žmonių ir priklauso nuo jų.

Miela Redakcija,

[illegible]

.....

.....

- 25** Jūs esate žvėryno ir žvėrių cirko reklamos agentas. Dabar jūsų žvėrių cirkas atvyksta į Seinus. Parašykite skelbimą, iš kurio galima būtų sužinoti visą informaciją.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 26** Parašykite savo mamos, tėčio, vyresniojo brolio arba sesers gyvenimo aprašymą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 27 „Žmogus negali gyventi be meno”. Parašykite pastraipą, kuri pagrįstų arba paneigtų šį teiginį.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 28 Remdamiesi pateiktomis mintimis bei savo patirtimi, parašykite rašinį.

Tautinio kostiumo paskirtis XXI amžiuje

Tautinis kostiumas yra tos unikalios nacionalinės kultūros išraiška, vertingas meno kūrinys, todėl jis pakeliamas į vieno svarbiausių tautos ir valstybės simbolių rangą.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

29 Atidžiai perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Antanas Vienuolis

Grižo

(Ištrauka)

Miegas neėmė Janulio. Atsikėlė iš lovos ir išėjo iš pirkios. Mėnulis jau slėpė savo apskritą veidą už gurbų* ir įstrižai kiemą klojo nuo trobų ir medžių šešėlius. Sodžiuje ir laukuose viešpatavo tylą, tik retkarčiais borbė medžių šakose vabalai, cypė šikšnosparniai, ir darželyje, pamatę žmogų, liūdnai tileno du žąsiukai, tartum skųsdamiesi savo liga ir nemiga.

Perlipo Janulis per tvorą ir, nukiūtines lazda pasiramščiuodamas į galą kluono, atsisėdo ant rąsto. Toli toli aplinkui dunksojo tam-sūs miškų intapai**. Sode žibėjo mėnulio spinduliuos kūdros vanduo, aplink kurį, rodėsi, klaidžiojo paslaptingi šešėliai. Danguje grąžės Grižulo Ratai, Troškūnų bažnyčios varpinės užkliuvę, tirpo ir mirgėjo žvaigždynuose Mažasis Sietynas.

Ilgai sėdėjo susimąstęs Janulis nakties tyloje. Per dangų nukrito žvaigždelė, palikdama akimirksniui paskui save šviesos juostą. Nuo vandens padvelkė drėgnumas. Daržinėj susiplovė katės. Patvoriu prabėgo šuo. Aplinkui kūdrą dar tankiau pradėjo švaistytis šešėliai...

Baugu, nejauku pasidarė...

* Gurbas – (tarm.) tvartas.

** Intapas – siluetas.

1. Nusakykite šios ištraukos temą.

.....

.....

2. Kurios Janulio elgesio detalės išduoda jo savijautą?

.....

.....

.....

.....

3. Suskaidykite tekstą kompozicinėmis dalimis ir jas pavadinkite.

.....

.....

.....

.....

4. Apibūdinkite ištraukos nuotaiką.

.....

.....

.....

.....

5. Koks teksto vaizdas: statiškas ar dinamiškas? Argumentuokite. Išrašykite teksto žodžius, patvirtinančius jūsų teiginį.

.....

.....

.....

.....

6. Koks kalbėjimo būdas dominuoja ištraukoje?

- a) aprašymas
- b) pasakojimas
- c) samprotavimas
- d) dialogas

30 Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis

Romualdas Granauskas

Gyvenimas po klevu

(Ištrauka)

Jau seniai nebebuvo apie sodybą nei tvoros, nei vartų. Ji nužengė nuo prieslenksčio akmens ir pro namo galą pasuko kapinaičių kalnelio link. Pro jas ėjo senasis kaimo kelias. Kaip ji džiaugėsi, atitekėjusi į šią sodybą! Juk sodyba prie kelio – tai ne kokia troba pamiškėj, kurios niūriuose languose teatsispindi vien debesų pilkumas ar sklandančio vanago šešėlis. Dar mergaitė būdama ji pavydėdavo savo draugėms, kurios gyveno namuose prie kelio. Langai visuomet linksmi, šviesūs, švariai nuvalyti, po jais marguodavo gėlių darželiai, kad keliu einantis žmogus galėtų stabtelti ir pasidžiaugti, o paskui eitų sau toliau: iki kito darželio, iki kitų švariai nuplautų langų.

1. Kokia sodyba yra dabar?

.....

.....

2. Kokį siekį moteris turėjo nuo pat vaikystės?

.....

.....

.....

3. Raskite dvi laiko plotmes šioje ištraukoje ir jas apibūdinkite, remdamiesi tekstu.

.....

.....

.....

4. Naudodamiesi tekstu, apibūdinkite priešybes.

Sodyba prie kelio

.....

.....

Troba pamiškėje

.....

.....

.....

5. Kodėl moteris nenorėjo gyventi pamiškės troboje?

.....

.....

6. Koks kalbėjimo būdas vyrauja ištraukoje?

- a) aprašymas
- b) pasakojimas
- c) samprotavimas

7. Ši pastraipa sukurta remiantis...

- a) klausimo iškėlimu,
- b) kartojimu,
- c) priešingų dalykų gretinimu.

31 Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Dalia Grinkevičiūtė

„Lietuviai prie Laptevų jūros“

(Ištrauka)

Metus mes pragyvenome Altajaus krašte dirbdami tarybiniame ūkyje, o 1942 m. vasarą kartu su keletu tūkstančių kitų tremtinių mus išvežė dar toliau – į Jakutijos šiaurę, toli už poliarinio rato. Išvežė tada, kai tremtiniai lietuviai jau pradėjo priprasti prie naujos vietos sąlygų ir klimato, kai, iškeitę daiktus į bulves, pasisodino daržus ir bulvės jau ėmė žydėti, teikdamos viltį, kad kitą žiemą neteks badauti.

Į Šiaurę mus vežė apie tris mėnesius. Iš pradžių perpildytuose vagonuose, kur ne tik atsisėsti, bet ir pakeisti kūno padėtį buvo

neįmanoma. Paskui baržomis Angaros upe, vėliau sunkvežimiais per negyvenamus miškus nuo Angaros iki Lenos.

Pagaliau sustojome. Prieš mus – negyvenama sala. Nieko nėra. Jokių žmogaus pėdsakų. <...> Liepė mums čia išsilaipinti: keturiems šimtams lietuvių moterų, vaikų, senelių ir nedaugeliui vyrų. Paskui iškrovėm iš baržos lentas, plytas, ir garlaisvis apsisukęs skubiai nuplaukė atgal <...>. O mes pasilikome negyvenamoje saloje be pastogės, be šiltų rūbų, be maisto, visiškai nepasiruošę žiemojimui Arktikoj. <...>

Reikėjo skubiai pradėti statyti žemines, jurtas, barakus, nes žiema buvo čia pat. Bet viršininkai, surinkę darbingesnius vaikus ir vyrus, neleido jiems ruošti pastogių, o išvežė į kitą salą žvejoti valstybei.

Tada mes, moterys ir vaikai, skubėdami ir kaip išmanydami ėmėme statyti iš plytų ir samanų barakus. Plėšėme rankomis nuo tundros amžino įšalo samanas ir dėjome jas tarp plytų vietoj betono: sluoksnis plytų, sluoksnis samanų. Stogo barakas neturėjo – jį atstojo lentinės lubos, apdėtos samanomomis su smėliu. Pro lubų plyšius pūgos metu pripustydavo sniego ir apnešdavo gulinčius ant narų žmones. Vienam žmogui ant narų buvo skirta 50 cm.

Tai buvo didžiulis ledo kapas: lubos apledijusios, sienos apledijusios, grindys – taip pat. Gulintiems ant narų dažnai prišaldavo prie sienos plaukai.

1. Dėl kokių priežasčių lietuviai buvo tremiami? Atsakykite, remdamiesi tekstu ir istoriniais faktais.

.....

.....

.....

2. Apibūdinkite lietuvių tremtinių vežimo traukiniais sąlygas.

.....

.....

.....

3. Atsakykite savo žodžiais, kaip buvo pasielgta su atvežtais prie Laptevų jūros lietuviais.

.....

.....

.....

4. Koks svarbus uždavinys iškilo tremtiniam Jakutijos šiaurėje? Kodėl jis buvo svarbus?

.....

.....

.....

5. Kodėl viršininkai neleido, kad darbingi vyrai kartu su kitais tremtiniais statytų barakus?

.....

.....

6. Paryškintajame sakinyje raskite meninės raiškos priemonę, išrašykite ją, įvardinkite ir paaiškinkite reikšmę.

7. Kas būdinga šiai ištraukai?

- a) fantastika
- b) hiperbolizavimas
- c) tikroviškas vaizdavimas
- d) kalbos vaizdingumas

8. Nurodykite kūrinio, iš kurio paimta ši ištrauka, žanrą.

- a) pasaka
- b) drama
- c) memuarinė proza
- d) apsakymas

32 Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Ričardas Jakutis

Jau lapkritis, greit ir gruodis...

Iki švenčių liko pusantro mėnesio, bet jau aišku, kad tuoj viskas prasidės. Paskelbs viską prekybos centrai: mirgės reklamos apie kalėdines nuolaidas ir kvies pirkti šventines dovanas. Iš visų

įmanomų aparatų skambės daina apie visą kelią skambančius varpelius „Jingle Bells”. Kas gali paneigti, kad Kalėdų šventę sugalvojo prekijai. Kiekvieną kartą Kalėdų laukti pradedame vis anksčiau ir anksčiau. Tai laikas, kai kiekvienas į parduotuvę „tik pasižvalgyti” užsukęs klientas lengvai transformuojasi į pirkėją. Kalėdos – tai tarsi nematoma finišo tiesioji, į kurią veržiasi visi. Prekybininkai žino, kad Kalėdos – blizganti šventė, todėl blizgina viską nuo prekių iki reklaminio klipo. Be to, prekybininkai viliasi, kad žmonės prieš Kalėdas atleis taupymo vadeles, kurias buvo užtraukę per visus metus.

Svarbiausia Kalėdų priežastis – Kristaus gimimas, pasaulio, gyvybės atsinaujinimas, atgimimo ciklinis taškas – nukeliama į antrąjį planą. Aš už šventės, tačiau kai šventės pojūtis ateina per anksti, per pačias šventes jau kažkur dingsta ir su švente tiesiog prasilenkiama. Sovietmečiu Kalėdas patartina buvo švęsti drauge su Naujaisiais metais. Nors, jeigu tiesiai šviesiai, tai jos tiesiog buvo draudžiamos. Viskas buvo daroma, kad mes nieko nežinotume apie biblinius išminčius – Kasparą, Baltazarą ir Merkelį. Norėta, kad pastarojo vardas asocijuotųsi tik su stalo įrankiais. Bet Kalėdų išgyvendinti nepavyko – gruodžio 24-ąją, Kūčių vakarą, galima sakyti, visos lietuvių šeimos rinkdavosi prie gal kuklaus, bet šventinio stalo. Šiandien pasaulis tikrai kažkoks pakrypęs.

Taigi Kalėdos prasideda „Akropolyje” ar kituose prekybos centruose – iš metalinių konstrukcijų suremtuose pastatuose. Vos įžengi į vidų ir iškart regi: aplinkui žėri įvairiausių spalvų ir ūgių plastmasinės eglutės. Gražu, bet tik mišku nekvepia. Ne bėda, čia pat gali nusipirkti reklamuojamą flakonėlį ir papurkšti ant dirbtinių šakų truputėlį natūralaus pušų kvapo aromato. Dar būtinai

reikia kojinių, na tų raudonų, tokių kaip Amerikoje. Kojinių reikia nupirkti daugiau, sako, į jas deda dovanų.

Ar supras mus mūsų vaikai, kai pasakosime apie didingąją Akropolį, Europos kultūros dvasines ištakas, Vakarų žmogaus unikalumą ir žmogaus dvasinį pašaukimą? Juk žmogaus savimonėje Atėnų Akropolis simbolizuoja jo paties individualumą, grožį, dvasinę bei politinę saviraišką. kažkas liūdnei, bet teisingai pasakė, kad Akropolio prasmė šiandien tapo lietuviškojo monstro iškreipta ir nusavinta. Nes šioje vietoje kuriama materialios didybės, gausos ir – netiesiogiai – finansinės galybės patirtis smagia ir grėžia sielą, ypač jauną, nuo jos dvasinės ir autentiškos didybės, nuo savęs pažinimo, nuo tiesos. Atėnų Akropolis susikūrė dėl to, kad masinės traukos vietose buvo skelbiama Delfų išminties ištara: „Pažink save“. O štai prekybos centro paskirtis yra pasiūlyti prekių gausą vienoje vietoje, o šūkis: „Vartok!“ Nukainavimų daug, tačiau jie, atrodo, nukainoja pačios šventės dvasią.

„Šiaulių naujienos“, 2010-12-19

1. Nusakykite R. Jakučio straipsnio temą.

.....

.....

2. Kuo, autoriaus nuomone, pasižymi prekybinių centrų Kalėdos? Išvardykite 6 požymius.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuo, autoriaus nuomone, ypatingos tikrosios Kalėdos? Įvardykite bent 3 požymius.

.....

.....

.....

.....

4. Suraskite tekste žodžius, kurie nusako antikinio Akropolio simboliką. Paaiškinkite juos savais žodžiais.

.....

.....

.....

.....

5. Kokia, pasak autoriaus, šiuolaikinio Akropolio prasmė?

6. Kuriam funkciniam stiliui priklauso šis tekstas? Atsakymą argumentuokite.

.....

.....

33 Perskaitykite tekstą ir atlikite užduotis.

Joana Ulinauskaitė-Mureikienė

Likimo išbandymai

(Ištrauka)

Prisimenu 20-ą kamerą, kuri buvo rūsyje. Čia langas aukštai palubėje, ir nematome nė to dangaus lopinėlio; nors kameroje nėra labai šalta, daug moterų, prikvėpuojame, bet naktį miegant nuo cementinių grindų sklinda drėgmė. Mes, trisdešimt moterų, susigūžusios ant cementinių grindų, pasitiesusios tik savo drabužėlius, tyliai kiekviena pasakojame savo istoriją. Jauna graži moteris Aldona vis prisimena savo trejų metų sūnelį, paliktą tėvams. Jos vyras žuvo miške, ją suėmė, tėvus išvežė į Sibirą, o kur dabar sūnelis? Pasakoja jau kažin kelintą kartą ramiai, neverkdama, tarytum ne jai taip atsitiko, o mums kiekvieną kartą byra ašaros.

Iš atminties skaitome eiles, kuriame naujas apie kalėjimą, kalinio dalį, miško brolius, paliktus namus, miškus, laukus ir pievas. Dažnai matau ašaras moterų akyse, bet tik akimirką, nes verkti ir dejuoti čia nepriimta. Ir dainuojame dainuojame. Žinoma, tyliai, kad prižiūrėtojai nenubaustų. **Graudi melodija nuneša į laisvę, į namus, pas artimuosius, užplūsta vaikystės prisiminimai.** Naujų į kamerą atvestų kalinių puolame klausinėti, kaip ten,

laisvėje. Širdžiai brangi kiekviena menka žinutė. Po 10 valandos – *otboj* (laikas ilsėtis), bet mes dar ilgai šnabždamės, dalijamės įspūdžiais, praeities prisiminimais. Kartais išbudusi naktį bijau atmerkti akis, atrodo, kad kamera, grotuotas langas, cementinės grindys, sargybinio žingsniai už durų yra tik klaikus sapnas.

<http://www.saltiniai.info>

1. Nusakykite pateiktos ištraukos temą.

.....

.....

.....

2. Koks šio teksto žanras? Parinkite teisingą atsakymą ir argumentuokite.

- a) apsakymas
- b) laiškas
- c) memuarai
- d) poema

.....

.....

.....

3. Apibūdinkite, kada vyksta ištraukoje vaizduojamų įvykių veiksmas.

.....

.....

.....

4. Kas sieja visas kameroje esančias moteris?

.....

.....

.....

5. Kodėl kalinė Aldona pasakoja savo istoriją ramiai, neverkia?
Kodėl jos istorija sugraudina kitas kameros moteris?

.....

.....

.....

6. Kas padeda kalinėms išverti kalėjimo siaubą? Atsakykite savais žodžiais.

.....

.....

.....

7. Apie ką kalinės kuria eiles? Pacituokite.

8. Kodėl kalėjimo kameroje draudžiama dainuoti? Kodėl moterys, nepaisydamos draudimo, dainuoja?

.....

.....

.....

.....

9. Paryškintajame sakinyje raskite dvi meninės raiškos priemones, nurašykite jas ir įvardinkite.

.....

.....

.....

10. Paaiškinkite, ką pasakotojai reiškia prisiminimai ir sapnai.

.....

.....

.....

SANTRUMPOS

A. P. – Algirdas Pocius

A. V. – Antanas Vienuolis

I. S. – Ieva Simonaitytė

J. Blč. – Juozas Balčikonis

J. Mk. – Jonas Mikelinskas

J. P. – Juozas Paukštelis

K. B. – Kazys Boruta

P. C. – Petras Cvirka

R. L. – Romualdas Lankauskas

V. D. – Vladas Dautartas

V. K. – Vincas Krėvė

V. M. – Vytautas Martinkus

TURINYS

I. Kirčiavimas	4
II. Stilistika	25
III. Rašybos kartojimas	38
IV. Įvairios kartojimo užduotys	48
Santrumpos	87

UŽRAŠAMS

[illegible]

This image shows a full page of a notebook or worksheet template. It consists of approximately 20 horizontal blue dashed lines spaced evenly down the page, providing a guide for handwriting practice. The lines are thin and light blue, set against a plain white background. There are no margins, text, or other markings on the page.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

This image shows a full page of a notebook or worksheet template. It consists of a series of evenly spaced, horizontal blue dashed lines running across the width of the page. The background is plain white, and there are no margins, text, or other markings present.

[illegible]

